

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Lastenkoti Kotirauhan työntekijöiden kokemuksia pienten lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta sijoituksen aikana

Poutiainen, Leena
Salminen, Iina

Laurea-ammattikorkeakoulu
Otaniemi

Lastenkoti Kotirauhan työntekijöiden kokemuksia pienten lasten psykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta sijoituksen aikana

Poutiainen, Leena & Salminen, Iina
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2015

Leena Poutiainen & Iina Salminen

Lastenkoti Kotirauhan työntekijöiden kokemuksia pienten lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta sijoituksen aikana

Vuosi

2015

Sivumäärä

53

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata lastenkodin työntekijöiden kokemuksia pienten lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta sijoituksen aikana. Lastenkodeissa on nykyään yhä vähemmän alle kouluikäisiä lapsia, joten pienten lasten kehitystä ei ole viime vuosina juurikaan tutkittu lastensuojelun kontekstissa. Tutkimuksen teoriaperustana toimivat kehityspsykologiset teoriat lasten psyykkisestä ja sosiaalisesta kehityksestä sekä tieto lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta. Lasten psyykkisessä kehityksessä keskeisimpiä osa-alueita ovat psyykinen varhaiskehitys, persoonallisuuden kehitys, kognitiivinen kehitys sekä tunne-elämän kehitys kun taas sosiaaliseen kehitykseen kuuluvat varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet sekä sosiaalisten taitojen kehitys.

Työelämäkumppanina tässä opinnäytetyössä toimi lastenkoti Kotirauha, jossa on sijoitettuna 0-18 -vuotiaita lapsia. Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, koska tarkoituksena oli kuvata työntekijöiden kokemuksia. Aineisto tutkimukseen kerättiin kahden ryhmähaastattelun avulla, jotka toteutettiin teemahaastatteluina. Haastatteluihin osallistui yhteensä kuusi työntekijää lastenkoti Kotirauhasta. Aineiston analysoinnissa käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, jonka menetelmänä oli luokittelu. Luokittelun avulla muodostui kolme pääluokkaa: sosiaaliset tekijät, psyykkiset tekijät sekä psykofyysiset tekijät.

Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että lasten sosiaalista kehitystä tuetaan lastenkoti Kotirauhassa yleensä arkisen vuorovaikutuksen ja lasten kanssa yhdessä tekemisen keinoin sekä lasten läheisverkostoa vahvistamalla. Lasten psyykkisen tukemisen keinoista korostui puolestaan tunteiden merkitys. Lastenkoti Kotirauhassa pyritään luomaan mahdollisimman avoin tunneilma-
piiri sekä käsittelemään tunteita esimerkiksi sanottamalla niitä sekä keskustelemalla yhdessä lasten kanssa. Kuitenkin merkityksellisimpänä havaintona oli koko lastenkodissa tehtävän työn kietoutuminen lasten turvallisuudentunteen muodostamisen ja säännöllisen arjen ympärille. Nimenomaan arjen ennakoitavuus ja siihen kuuluvat rutiinit koetaan lastenkoti Kotirauhassa lasten kehityksen kannalta tärkeiksi.

Asiasanat: lastensuojelu, lastenkoti, psyykinen kehitys, sosiaalinen kehitys, kehityksen tukeminen

Leena Poutiainen & Iina Salminen

Employees' experiences of supporting small children's psychological and social development during placement in children's home Kotirauha

Year	2015	Pages	53
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to represent children's home's employees' experiences of supporting small children's psychological and social development during placement. Nowadays there are fewer and fewer children under the age of seven in children's homes so there aren't many recent studies about small children's development in the context of child welfare services. The theoretical framework for this study is based on development psychology's theories of children's social and psychological development and knowledge about supporting children's psychological and social development. The main areas in children's psychological development are early psychological development, development of personality, cognitive development and emotional development whereas social development involves early interaction and attachment relations and development of social skills.

In this thesis our work life partner was children's home Kotirauha, which takes care of children between the ages of 0-18. The thesis was implemented as a qualitative study because the purpose was to represent the experiences of the employees. The data was collected from two group interviews that were executed as theme interviews. Six employees from children's home Kotirauha participated in the interviews in total. The analysis of the data was conducted by content analysis using categorization as a method. We were able to create three main categories with the categorization: social factors, psychological factors and psychophysical factors.

The results of the study showed that in children's home Kotirauha children's social development is usually supported by everyday interaction and doing different things with the children as well as by strengthening children's social network. Processing of emotions was emphasized in the ways of children's psychological support. In children's home Kotirauha it's important to create an open atmosphere for emotions and process all the emotions by giving them a name and talking about them with the children. The most important finding of this study was that all the work in children's home Kotirauha is based on creating a sense of security and regular everyday life for the children. Precisely the predictability and routines of the everyday life are seen as important things for children's development.

Keywords: child welfare services, children's home, psychological development, social development, support of development

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Lastensuojelun sijaishuolto	7
	2.1 Sijoitusprosessi	7
	2.2 Lastenkotitoiminta	8
	2.3 Lastenkoti Kotirauha.....	8
3	Lapsen kehitys	9
	3.1 Psyykinen kehitys	10
	3.1.1 Psyykinen varhaiskehitys	11
	3.1.2 Persoonallisuuden kehitys	12
	3.1.3 Kognitiivinen kehitys.....	13
	3.1.4 Tunne-elämän kehitys	15
	3.2 Sosiaalinen kehitys.....	16
	3.2.1 Varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet.....	17
	3.2.2 Sosiaalisten taitojen kehitys	18
4	Lapsen psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukeminen	20
5	Tutkimuksen toteutus	23
	5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	23
	5.2 Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä.....	24
	5.3 Ryhmähaastattelujen toteutus	26
	5.4 Aineiston analyysi	26
6	Tutkimustulokset	28
	6.1 Sosiaalisten tekijöiden perustana lasten vuorovaikutussuhteet	29
	6.2 Psyykkiset tekijät painottavat lasten tunnetaitojen kehitystä	31
	6.3 Turvallinen arki ja kokonaisvaltainen terveys psykofyysisinä tekijöinä	33
	6.4 Muut tekijät	35
7	Pohdinta	35
8	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	39
	Lähteet	42
	Kuviot	45
	Liitteet	46

1 Johdanto

Suomessa kaikkien lasten tulisi olla tasa-arvoisessa asemassa ja saada elää turvallinen lapsuus asuinpaikasta ja sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Jokaisen lapsen kasvuympäristön tulisi taata mahdollisimman hyvät edellytykset kasvulle ja kehitykselle. Lapsilla on oikeus näihin tekijöihin myös lastensuojelun sijaishuollossa. Sijaishuollossa tapahtuvan hoidon ja kasvatuksen lähtökohtana tuleekin olla lapsen yksilölliset tarpeet sekä lapsen fyysinen ja psyykinen turvallisuus (Saastamoinen 2010, 2).

Nykyään Suomessa lastensuojelu pyrkii ensisijaisesti sijoittamaan lapset aina perhehoitoon laitoshoidon sijaan (Lastensuojelulaki 2007, 50§). Suurin osa pienistä lapsista sijoitetaan nykyään perhehoitoon sijaisperheisiin. Tämä näkyy myös siinä, että yhä useampi lastenkoti ei ota ollenkaan vastaan alle kouluikäisiä lapsia. Laitoshoidon sijoitettuja pieniä lapsia on siis nykyään niin vähän, että hoitoon liittyvät seikat ovat jääneet viime vuosina tutkimuksissa vähälle huomiolle. Pidämmekin tärkeänä, että myös näille lapsille taataan mahdollisimman viirikeellinen kasvuympäristö, jossa heidän kasvua ja kehitystään tuetaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Ihmisen kehityksessä varhaislapsuus on merkittävä ajanjakso kasvamiselle, kehittymiselle sekä oppimiselle. Pienet lapset eivät kuitenkaan itse ymmärrä omia kehitysvaiheitaan tai niihin liittyviä tarpeita. Aikuisten tulisi tämän vuoksi tuntea lapsen kehityskaari, jotta he pystyvät tukemaan lasta ja hänen kehitystään. (Nurmi ym. 2014, 23.) Tästä syystä haluammekin selvittää, miten pienten lasten kehitys voidaan turvata ja miten sitä voidaan tukea, kun lapset eivät välttämättä itse ymmärrä omaa parastaan tai osaa ilmaista omia tuntemuksiaan. Opinnäytetyömme tarkoituksena onkin siis kuvata lastenkodin työntekijöiden kokemuksia pienten lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta sijoituksen aikana lastenkoti Kotirauhassa. Kiinnostuksemme lastensuojelua kohtaan ohjasi opinnäytetyömme aiheen itsestään selvästi lastensuojelun piiriin. Vaikka lastensuojeluun liittyen on tehty paljon tutkimusta, huomasimme että painopiste on useimmiten sijoitetuissa nuorissa ja heidän kokemuksissaan.

Opinnäytetyön suunnittelun aikana aiheemme muovautui saman aihepiiriin sisällä useita kertoja. Tiesimme alusta alkaen, että kiinnostuksemme on nimenomaan alle kouluikäisten lasten kanssa työskentelyn tavoissa lastensuojelulaitoksessa, mutta aiheen tarkempi rajausta tuntui haastavalta. Kun vihdoinkin saimme rajattua aiheemme lopulliseen muotoonsa, tuntui sen kanssa eteneminen todella luontevalta. Haasteenamme oli kuitenkin sopivan työelämäkumppanin löytäminen, sillä pääkaupunkiseudulla pienet lapset on pääasiassa sijoitettuna sijaisperheisiin. Löysimme onneksemme kuitenkin aiheemme kannalta sopivan lastenkodin Heinolasta.

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin ryhmämuotoisilla teemahaastatteluilta. Valitsimme kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän, sillä halusimme nimenaan kuvata työntekijöiden kokemusmaailmaa, mihin haastattelututkimus tuntui sopivalta valinnalta. Tiedonantajia ovat lastenkoti Kotirauhan työntekijät, joilla on kokemusta pienten lasten kanssa työskentelystä. Tutkimuksen teoriaperustana toimivat kehityspsykologiset teoriat sekä tieto lapsen psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, jossa analyysin keinona käytettiin luokittelua.

2 Lastensuojelun sijaishuolto

Lasten sijaishuolto on hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella niille lapsille, jotka ovat huostaan otettu tai kiireellisesti tai hallinto-oikeuden väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitettu (Saastamoinen 2010, 5). Sijaishuolto voi olla perhehoitoa, laitoshuolto tai jotakin muuta, mitä lapsen tarpeet edellyttävät. Jos lapsen edun mukaista sijaishuoltoa ei pystytä järjestämään tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla, järjestetään lapselle laitoshuoltoa. (Saastamoinen 2008, 27.)

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä lapsen ja hänen perheensä kanssa työskentelevät ammattihenkilöt, lapsi tai perhe itse sekä sivulliset henkilöt, jos huoli lapsesta herää. On välittömästi arvioitava, onko lapsella mahdollisesti kiireellinen lastensuojelun tarve. Mikäli välittömää tarvetta ei ole, on sosiaalityöntekijän seitsemän arkipäivän kuluessa tehtävä päätös siitä, onko asia sellainen, mikä ei vaadi toimenpiteitä vai ryhdytäänkö lastensuojelutarpeen selvitykseen. Lastensuojelun asiakkuus katsotaan alkaneeksi, kun asian vireille tulon vuoksi ryhdytään kiireellisiin lastensuojelutoimenpiteisiin tai kun lastensuojelutarpeen selvityksen tekeminen aloitetaan. (Taskinen 2012, 56 - 59.)

2.1 Sijoitusprosessi

Lastensuojelutarpeen selvitys ei ole yksinkertaista. Siinä tarkastellaan lapsen kasvuolosuhteita, lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuudesta huolehtia lapsesta sekä mahdollisista lastensuojelun tarpeista. Selvityksen tulee olla valmis viimeistään kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun lastensuojeluasia on tullut vireille. Selvityksen valmistuttua, tulee lapselle ja hänen huoltajilleen ilmoittaa joko lastensuojelun asiakkuuden jatkumisesta tai sen päättymisestä. (Taskinen 2012, 56 - 59.)

Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon, jos lapsi on välittömässä vaarassa lastensuojelulain toteamasta syystä tai muutoin kiireellisen sijoituksen tarpeessa. Perhehoidon ja laitoshoidon lisäksi voidaan kiireellinen sijoitus väliaikaisesti järjestää muun

muassa lapsen läheisen sukulaisen luo. Lapsi voidaan sijoittaa myös kiireellisesti terveydenhuollon laitokseen tai muuhun toimintayksikköön. Kiireellisten sijoitusten syitä voivat olla esimerkiksi vanhempien estyminen lastenhoitoon monin eri tavoin, lapsen pahoinpitely huoltajan toimesta sekä lapsen oma käytös ja elämäntavat. (Saastamoinen 2010, 39 - 40.) Kiireellinen sijoitus voi kestää enintään 30 vuorokautta. Kiireellistä sijoitusta voidaan myös jatkaa erillisellä päätöksellä 30 päivän jälkeen, jos tarvitaan vielä lisäselvityksiä tarvittavien lastensuojelutoimenpiteiden päättämistä varten tai kiireellisen sijoituksen jatkaminen on lapsen edun mukaista. (Taskinen 2012, 82.)

Lapsi voidaan myös sijoittaa perhehoitoon tai laitoshuoltoon hänen vanhempansa, huoltajansa tai jonkun muun hänen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa, jos on tarvetta tuen tarpeen arviointiin tai kuntoutukseen. Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena myös yksin, jos hän tarvitsee tuen tarpeen arviointia, kuntoutusta tai väliaikaista huolenpitoa kun lapsen huoltaja tai muu hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö on sairas tai kykenemätön hoitamaan lasta muusta vastaavasta syystä. Jos avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä on myös selvitettävä mahdollinen huostaanoton tarve. (Taskinen 2012, 72 - 73.)

2.2 Lastenkotitoiminta

Lastensuojelulain mukaan lapsen sijaishuoltoa voidaan järjestää erinäisissä lastensuojelulaitoksissa kuten lastenkodeissa, joita ylläpitävät lähinnä valtio, kunnat sekä yksityinen sektori (Saastamoinen 2010, 10). Suomessa lastenkodit ovat yleensä melko pieniä ja kodinomaisia ja niissä voi olla sijoitettuna lapsia sekä nuoria (Lastensuojelun keskusliitto 2015).

Laitoshuoltoon, kuten lastenkotiin, sijoitetaan usein lapsia, jotka ovat vaikeahoitaisia ja jotka edellyttävät erityisosaamista. Suomessa lastenkodeissa työskenteleekin koulutettuja työntekijöitä, jotka huolehtivat lasten päivittäisestä hoivasta ja huolenpidosta. Tätä toimintaa määrittää kuitenkin Suomessa laki ja siksi toimintaa myös valvotaan (Lastensuojelun keskusliitto 2015). Väliaikaisessa sijoituksessa pidetään usein hyvänä ratkaisuna hyvin järjestettyä laitoshuoltoa, jossa työskennellään tiivisti lapsen vanhempien kanssa sekä ylläpidetään yhteyttä lapsen ja vanhempien välillä (Saastamoinen 2010, 11).

2.3 Lastenkoti Kotirauha

Lastenkoti Kotirauha on yksityinen lastenkoti Heinolan kirkonkylässä. Lastenkoti on perustettu vuonna 1939 ja sitä ylläpitää Kotirauhasäätiö. Kotirauha on sijaishuoltoyksikkö 0-18-vuotiaille lapsille ja nuorille, jotka tulevat avohuollon tukitoimena tai huostaan otettuina. Paikkoja lastenkodissa on kolmetoista. Kotirauhan henkilökunta koostuu sosiaali-, kasvatus-, terveys-, ja ravitsemusalan osaajista. Kotirauha tarjoaa lisäksi jälkihuoltoa, perhetyötä sekä tukihenkilö-

toimintaa Kotirauhassa olleille nuorille. Lastenkodin arvot turvallisuus, vastuullisuus ja suvaitsevaisuus perustuvat kristilliseen ihmiskäsitykseen sekä lasten ja nuorten ensisijaiseen etuun. Näin Kotirauhan tavoitteena onkin turvata ja tukea lapsen yksilöllistä kasvua ja kehitystä. (Lastenkoti Kotirauha 2015.)

Lastenkodin työ pohjautuu vahvasti lasten ja nuorten sekä henkilökunnan väliseen vuorovaikutukseen. Näin ollen perhekeskeinen työskentelyote omahoitajasuhteineen on ehdottomasti yksi keskeisimmistä työmenetelmistä Kotirauhassa. Lapsen arkielämän tarpeista ja säännöllisyydestä huolehditaan sekä huomioidaan sijoitukseen liittyvät asiat lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. (Lastenkoti Kotirauha 2015.)

Lastenkoti Kotirauhassa tarkoituksena on luoda kodinomainen ja viihtyisä ympäristö, jossa lapsen on mahdollisimman hyvä kasvaa ja kehittyä. Kotirauhassa on jokaiselle lapselle oma kalustettu huone, jonka lapsi voi sisustaa itselleen kotoisalla tavalla. Tämän lisäksi lastenkodissa on keittiö, pyykitupa, kodinhoituhuone, sauna, takkahuone, autotalli sekä erilaisia harrastetiloja. Lisäksi lastenkotirakennuksen yhteydessä on perhetukiasunto. Lastenkodin rannassa on vielä rantasauna ja grillikatot. Lastenkodissa kannustetaan myös oman mielekkään harrastuksen löytämiseen sekä yhteisiin retkiin muun muassa lasketteluun tai mökkeilyyn merkeissä. (Lastenkoti Kotirauha 2015.)

3 Lapsen kehitys

Yleisesti uskotaan, että ihmisen kehitys määräytyy osittain perinnöllisyyden kautta ja toisaalta ympäristön vaikutuksesta. Nykyään painotetaan, että ihmisen kehitys muotoutuu nimenomaan näiden kahden tekijän yhteisvaikutuksella. Kehitykseen vaikuttaa aina kuitenkin myös ihmisen oma aktiivisuus, minkä takia kasvaa lapsen tullessa vanhemmaksi. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 11 - 12.) Perinteinen lapsen kehityksen määritelmä jakautuu fyysisiin, psyykkisiin sekä sosiaalisiin kehityksen osa-alueisiin. Kaikki kehityksen osat vaikuttavat kuitenkin toisiinsa kaikissa lapsen kehityksen vaiheissa eli yhden osa-alueen kehitys edesauttaa myös muiden osa-alueiden kehitystä. Lapsen kasvu ja kehitys onkin melko kokonaisvaltainen prosessi. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 30.)

Kuvio 1: Lapsen kehityksen osa-alueet (mukailten Kronqvist & Pulkkinen 2007)

Tässä opinnäytetyössä keskitymme kuitenkin kuvaamaan tarkemmin vain lapsen psyykkistä ja sosiaalista kehitystä jättäen fyysisen kehityksen opinnäytetyömme ulkopuolelle, koska fyysiseen kehitykseen kuuluvan fyysisen kasvun sekä motorisen kehityksen mukaan ottaminen laajentaisi opinnäytetyön aihetta liikaa.

3.1 Psyykinen kehitys

Lapsen psyykkisellä kehityksellä tarkoitetaan lapsen mielen toimintoja. Psyykkisten toimintojen kehitys on kuitenkin monimuotoista ja tapahtuu aina vuoropuhelussa ympäristön kanssa, joten psyykkistä kehitystä ei voida kuitenkaan pitää puhtaasti mielensisäisesti tapahtuvana asiana. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 31 - 32.)

Lasten psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavat monet niin perheen sisäiset kuin ulkopuolisetkin tekijät. Vaikuttavia seikkoja voi olla esimerkiksi biologiset tekijät, sosioekonominen asema, vanhempien hyvinvointi, perhedynamiikka sekä muut lasta mahdollisesti stressaavat tekijät. Lapset ovat yleensä kykeneväisiä sopeutumaan johonkin elinympäristön riskitekijään, mutta useiden riskitekijöiden yhtäaikaisuus tekee lapsesta haavoittuvamman ja altistaa tämän erilaisille psyykkisille ongelmille sekä vaarantaa vakavasti lapsen psyykkisen kehityksen. (Salo 2011, 30.)

3.1.1 Psyykinen varhaiskehitys

Keltikangas-Järvinen (2010, 118 - 120) kuvaa Mahlerin tunnettua teoriaa lapsen kehityksestä, jossa ajatellaan, että lapsi on psykologisesti olematon tämän syntyessä, sillä hänellä ei ole vielä minuutta. Lapsi alkaa siis muodostua persoonaksi vasta syntymänsä jälkeen. Vauvan ensimmäisten elinkuukausien aikana, hän ei vielä erota itseään hoitajasta, mutta hän pystyy ymmärtämään fysiologisten tilojen tuomia hyvänolon- ja pahanolontunteita. Jos vauvalla on hyvä olla, kokee hän itsensä ja hoitajan hyväksi kun taas pahanolontunne saa lapsen ajattelemaan hänen ja hoitajan olevan jollain lailla pahoja. Vauvaiän huolenpito muodostaa siis perustaa lapsen psyykkiselle kehitykselle.

Vielä vauvaiässä lapsi saavuttaa kaikkivoipaisuuden tunteen, koska luulee hallitsevansa maailmaa. Tämä lapsuuden omnipotenssi on tärkeää lapsen itsetunnon kehitykselle. Se antaa lapselle suojaa asioista, joita hän ei pysty vielä ymmärtämään. Kaikkivoipaisuuden tunne häviää normaalisti lapselta viimeistään kolmannella ikävuodella. (Keltikangas-Järvinen 2010, 123 - 124.)

Viiden kuukauden ikäisestä noin kolmevuotiaaksi asti on lapsella niin kutsuttu separaatio-individuaatiovaihe, jonka aikana lapsi ymmärtää ensin fyysisesti ja sen jälkeen psyykkisesti oman erillisyytensä hoitajastaan. Psyykkisen erillisyyden ymmärtämisessä lapselle alkaa muodostua käsitys omasta itsestään, mikä on pohja lapsen minäkäsitykselle ja koko identiteetille. (Keltikangas-Järvinen 2010, 128.) Separaatiovaiheen jälkeen lapsi saavuttaa lähentymisvaiheen, jossa hän tarrautuu vahvasti äitiin. Lapsen täytyy pystyä hyväksymään oma erillisyytensä hoitajasta ja alkaa harjoittamaan itsesäätelyä ja itsekontrollia. Tässä vaiheessa lapselle alkaa syntyä psyykkisiä puolustusmekanismeja eli defenssejä, joiden avulla lapsi yrittää välttää hänelle ahdistusta tuottavia asioita. Tämä psyykkisen kehityksen vaihe on todella haavoittuva ja jos lapsi saa paljon epäonnistumisen kokemuksia, voi hänen itsetuntonsa vaurioitua. (Keltikangas-Järvinen 2010, 131.)

Psyykkiselle itsesäätelylle suuri kehitysaskel on, kun lapsi pystyy luomaan mielikuvia äidistä tämän ollessa muualla ja erottamaan mielikuvat ja todellisuuden. Mielikuvien muodostamisen taito on olennainen lapsen empatiakyvyn muodostumiselle; näin hän voi ymmärtää miltä toisesta mahdollisesti tuntuu sekä erottaa sanallisten viestien ja viestin tarkoituksen välisen ristiriidan. Empatiakyvyn muodostaminen vaatii kuitenkin tiiviin kiintymyssuhteen hoitajaan. Jos kiintymyssuhde katkeaa liian aikaisessa vaiheessa, ei ihminen pysty käsittelemään negatiivisia tunteita, kuten pettymystä millään tavalla, vaan joutuu purkamaan tunteet tuhoavana toimintana mielikuvien sijaan. Kiintymyssuhteen katkeamattomuudella voidaan myös varmistaa lapsen objektikonstanssin kehitys eli lapsen ymmärrys siitä, että samalla asialla on useampia

erilaisia puolia. Näin hän pystyy myös hyväksymään omat huonot puolensa riskeeraamatta itsetuntoaan. (Keltikangas-Järvinen 132 - 136, 138 - 139.)

Minäkuvan kehitys alkaa kolmannella ikävuodella ja sille tärkeimpiä vuosia lapsuudessa on ikävuodet neljästä kuuteen. Minäkuva on ihmisen käsitys omasta itsestään ja omasta persoonastaan sekä kyvyistään, ihanteistaan ja odotuksistaan. Jos minäkuva ei vastaa todellisuutta tai muuttuu erilaisissa tilanteissa, on ihminen psyykkisesti epävakaa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 137.) Lapsen individuaatiovaiheessa on olennaista, että aikuiset asettavat lapselle rajoja ja ohjaavat lapsen käyttäytymistä yhteiskunnallisten normien mukaisesti. Lapsen kokemat pettymykset kehittävät hänen todellisuudentajuaan sekä kontrollijärjestelmäänsä ja lapsi oppii kyvyn tehdä kompromisseja. Jos ihminen ei opi tätä kykyä lapsuudessa, ei hän osaa ottaa muita huomioon aikuisenakaan. (Keltikangas-Järvinen 2010, 143 - 145.) Aikuisten asettamat rajat johtavat myös lapsen ylimmän eli superegon kehittymiseen niin kutsutun oidipaalivaiheen aikana eli kolmen ja kuuden ikävuoden välillä. Superego sisältää ihmisen eettiset arvot ja moraaliset normit sekä syyllisyydentunteen muodostumisen. Näin ihminen oppii ohjaamaan itse omaa käytöstään. Samalla aikavälillä lapsi muodostaa myös lopullisen psyykkisen yksilöllisyyden sekä sukupuoli-identiteetin. (Keltikangas-Järvinen 2010, 149 - 150.)

3.1.2 Persoonallisuuden kehitys

Persoonallisuus on ihmisen psyykkisten, fyysisten ja sosiaalisten ominaisuuksien kokonaisuus, joka tulee ilmi esimerkiksi ihmisen ajatusmaailmasta, mielipiteistä sekä reagoititavoista. Persoonallisuus rakentuu perimästä, ympäristön vaikutuksista sekä oman vuorovaikutuksen aktiivisuudesta. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009, 22.)

Perheiden sisäiset vuorovaikutussuhteet vaikuttavat suoraan lapsen persoonallisuuden kehittymiseen. Kodin sisäiset vuorovaikutussuhteet muodostavat lapselle odotuksia siitä, millaisia vuorovaikutussuhteiden tulisi olla ja vaikuttavat myös siihen, miten lapsi toimii vuorovaikutussuhteissaan loppuelämänsä ajan. Ihmisen vuorovaikutustyyli muodostuu siihen mennessä, kun hän on kahdeksan vuotias ja silloin voidaankin jo melko luotettavasti arvioida sosiaalista kehitystä myös tulevaisuudessa. Kehitykselle erityisen tärkeänä tekijänä voidaan pitää vanhempien huolenpitoa, sillä sen puuttuessa lapselle saattaa muodostua ongelmakäyttäytymistä, mikä puolestaan johtaa ongelmiin useilla elämän osa-alueilla. (Salo 2011, 15 - 16.)

Persoonallisuus rakentuu monikerroksisesti. Pohja persoonallisuudelle muodostuu jo sikiöaikana perinnöllisyyden sekä vauvan olosuhteiden pohjalta. Tämä pohja on olennainen ihmisen temperamentille, sillä se syntyy pääasiassa biologisesti geneettisistä lähtökohdista sekä raskeusajan biologisista eroista. Kuitenkin tämä temperamentin pohja voi muokkautua vielä lap-

sen ensimmäisten ikävuosien hoivakokemuksien myötä serotoniinisysteemin muutoksista. Temperamentti on ihmisen valmius ja tapa reagoida ympäristön tarjoamiin ärsykkeisiin. Se vaikuttaa siihen, mitkä asiat herättävät ihmisen mielenkiinnon, millä tavalla ihminen reagoi ärsykkeisiin ja mitä asioita hän pitää palkitsevana ja toisaalta mitä asioita rankaisuuksina. Temperamentti ei ole varsinaisesti persoonallisuutta, mutta se on kuitenkin asia, joka tekee ihmisistä yksilöitä, sillä temperamentti ei muokkaudu esimerkiksi kulttuurillisesti. Persoonallisuuden seuraava kerros on itse persoonallisuus. Persoonallisuus määrittää ihmisen toimintatapoja, valintoja, tavoitteita, ratkaisuja ja koko elämän ohjausta. Se muodostuu ihmisen minäkuvaan, itsearvostuksesta, tavoitteista, selviytymis- ja ongelmanratkaisukeinoista sekä arvoista ja etiikasta. Persoonallisuus muokkautuu ihmisen saamien kokemusten ja kasvatuksen mukaan. (Keltikangas-Järvinen 2010, 28 - 31.)

Vaikka lapsuuden ensimmäiset vuodet ovat olennaisia persoonallisuuden kehitykselle, ei persoonallisuus ole täysin kehittynyt vielä näidenkään vuosien jälkeen. Lapsuuden vuodet muodostavat vasta persoonallisuuden ytimen eli lähtökohdan persoonallisuuden rakentamiselle. Persoonallisuus kehittyy aikuisiän alkuvaiheille saakka. Kaikki ihmisen kokemukset vaikuttavat kyllä häneen jollakin lailla, mutta aikuisuuden kokemukset eivät muuta persoonallisuutta, vaan ihmisen asenteita ja käsityksiä. Vaikka lapsuuden varhaisten vuosien aikana koetut kasvatuksen virheet ja niiden muodostamat vauriot voivat olla pitkäikäisiä, eivät ne silti johda automaattisiin psyykkisiin häiriöihin. (Keltikangas-Järvinen 2010, 163.)

3.1.3 Kognitiivinen kehitys

Havaitseminen, muisti, ajattelu, kieli ja oppiminen ovat tiedonkäsittelyyn liittyviä toimintoja eli kognitioiden kehittymistä (Nurmiranta ym. 2011, 33; Kronqvist & Pulkkinen 2007, 86). Kognitiivista kehitystä tarkasteltaessa kiinnitetään siis huomiota ihmisen kykyyn oppia uusia tietoja ja taitoja sekä sitä, miten niitä opitaan käyttämään elämässä hyväksi. Lapsen kognitiivista kehitystä säätelee niin perimä kuin ympäristökin (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 86.) Lapsen kognitiiviseen kehitykseen vaikuttavat myös lapsen omat kiinnostukset ja aktiivisuus, joita hän ilmaisee tutustumalla ympäröivään maailmaan. Lapsen saama emotionaalinen tuki ja vanhemman ja lapsen välinen positiivinen vuorovaikutus ovat kognitiivista kehitystä tukevia elementtejä. (Nurmiranta ym. 2011, 33.)

Nurmiranta, Leppämäki ja Horppu (2011, 34) kuvaavat Jean Piagetin teoriaa ajattelun kehityksestä, jonka mukaan ajattelu kehittyy lapsen omien kokemusten myötä. Kuitenkin myös kulttuuri ja ympäristö vaikuttavat suurella määrällä siihen, millaiseksi ajattelu kehittyy. Tätä Piagetin teoria ei huomionnut tarpeeksi. Hän uskoi myös, että ajattelun kehityksen vaiheet menevät aina samassa järjestyksessä. Teorian mukaan jäsentyneet kokemukset asioista muuttavat kokoajan eli uusi tieto sulautetaan vanhaan tietoon ja tällöin vanha tieto mukautetaan

uuteen tietoon. Uusi ja vanha tieto ovat jatkuvasti vuoropuhelussa keskenään. Piaget'in ajattelun kehityksen teorian mukaan lapsen ajattelu alkaa vasta, kun hän oppii ilmaisemaan itseään kielellisesti. Tämän jälkeen toiminnan sisäistäminen ja vuorovaikutus helpottuvat. Aluksi lapsi ajattelee hyvinkin minäkeskeisesti eikä lapsi ymmärrä hänen toiminnalleen merkityksetömiä käsitteitä. Lapsen on myös vaikea perustella ajatuksiaan sekä asettua toisen ihmisen asemaan. Lapsen ajattelu voi erota myös aikuisen ajattelusta siten, että lapsi voi mieltää elottomat esineet eläviksi ja ajatella niiden olevan kuin hän itse. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 87 - 89.) Alle kouluikäinen lapsi on kiinnostunut muun muassa elämän ja maapallon synnystä, syntymästä ja kuolemasta, uskonnosta ja sodasta sekä väkivallasta (Nurmiranta ym. 2011, 35).

Vilkkö-Riihelä ja Laine (2012, 78 - 79) puolestaan tuovat esille Lev Vygotskin näkemyksen ajattelun ja kielen kehityksestä, jonka mukaan ympäröivän kulttuurin merkitys on tärkeä. Vygotskin teoria pohjautuu lapsen uuden oppimiseen ympäristön tuella. Lapsi voi oppia sellaista, johon hän ei yksin kykenisi, mutta kunhan opittava asia on lähellä lapsen kykyjä, oppiminen mahdollistuu. Vygotskin mukaan tämän mahdollistaa lähikehityksen vyöhyke, joka tarkoittaa lapsen sen hetkisen todellisen kehitystason ja potentiaalisen kehitystason välistä eroa. Näin ollen alle kouluikäiselle lapselle on oppimisen kannalta turha opettaa yhtälöiden ratkaisua, sillä lapsella abstrakti ajattelu ei ole vielä kehittynyt. Keskeisinä tekijöinä ajattelun ja kielen kehityksessä Vygotski pitää sosiaalista ympäristöä. Yhteisöissä tapahtuvat toiminnot ovat lapsen sisäistettävissä osaksi omaa ajatteluaan.

Jo syntymästä lähtien lapsi huutaa tai pitää tyytyväistä kujerrusta ilmoittaessaan omista tarpeistaan. Jokeltamisen lapsi aloittaa jo muutaman kuukauden iässä aloittaen sen vokaaleista konsonantteihin. Tällöin lapsi vielä opettelee puheen rytmiä ja säätelää hengitystään. Alle vuoden ikäiset ymmärtävät puhetta paremmin, mitä he itse osaavat tuottaa. Muutaman sanan yhdistäminen onnistuu jo kaksivuotiaalta. Lapsen oppiessa jo puhumaan melko sujuvasti alkaa niin sanottu kyselykausi, jolloin lapsi on erittäin kiinnostunut ympäristöstään ja näin ollen kyselee paljon erilaisia asioita. (Vilkkö-Riihelä & Laine 2012, 81 - 83.) Lapsen oppiessa puhumaan, hän oppii myös kertomaan aikeistaan, tuntemuksistaan ja toiveistaan. Kieli mahdollistaa lapselle uuden tiedon saavuttamisen, jonka avulla hän kykenee jäsentämään ympäröivää maailmaa paremmin. Kieli on merkittävässä asemassa puhuttaessa käyttäytymisestä, sosiaalisesta vuorovaikutuksesta, ajatuksista, mielikuvituksesta sekä tunteista. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 89.)

Jo ensimmäisistä päivistä alkaen lapsella on valmius oppia kokemuksistaan. Oppimisen pohjana ovat herkistyminen ja tottuminen, jotka rakentavat lapsen muistia assosiativisen oppimisen ohella. Se, miten lapsi suhtautuu uusiin asioihin ja millaisia toimintoja hänellä on tottumiseen ja muutoksen reagointiin sekä se, miten tehokkaasti oppimisen muodot vaikuttavat

käyttäytymiseen, ovat kognitiivisen kehityksen kannalta merkittäviä. Habituaatio eli tottuminen tarkoittaa useaan kertaan esiintyvään ärsykkeeseen reaktion ja tarkkavaisuuden vähenemistä, joka on olennainen osa oppimista. Toiminnan ehkäisyntaito on lähtökohta tehokkaalle oppimiselle. Kyvykkyyttä tähän tarvitaan oman toiminnan ohjaamisessa ja hallitsemisessa sekä tarkkaavaisuuden orientoimisessa. Tämän kyvyn kehittyessä häiriöherkkyys vähenee lapsen ja hänen ympäristönsä välisessä vuorovaikutuksessa. (Nurmi ym. 2014, 29 - 30.)

3.1.4 Tunne-elämän kehitys

Tunteet rikastuttavat elämää ja suuntaavat lapsen huomiota sekä sopeuttavat häntä ulkoisessa ympäristössä tapahtuviin muutoksiin (Nurmi ym. 2014, 115). Ihminen tuntee koko ajan jotakin ja hänellä on aina jokin tunnetila. Tunteet ovatkin ihmisen elämässä läsnä jatkuvasti. Ihmisillä kaikkialla maailmassa on perustunteet, joita ovat pelko, suuttumus, inho, suru, kiinnostus ja ilo. Joskus myös häpeä ja syyllisyys saatetaan lukea perustunteisiin. (Nurmiranta ym. 2011, 52 - 53.)

Varhaislapsuudessa syntyy pohja tunnetaitojen oppimiselle. Jo syntymästä lähtien ihmisellä on inhimillisiä tunteita sekä vaistonvaraiset tunnetaidot. Tunnetaidoista merkittävin ja myös ensimmäinen on kiintymyksen tarve, jossa syntyy lapsen sisäinen turvallisuudentunne. Tämä kyky mahdollistaa myöhemmässäkin elämänvaiheessa ihmissuhteiden rakentumisen pitkäaikaisiksi. (Isokorpi 2004, 127, 132.) Turvallinen kiintymys luo pohjan kykyyn tunnistaa ja ilmaista tunteita, hyvään itsesäätelyyn, hyviin sosiaalisiin valmiuksiin, kykyyn toipua stressitekijöistä sekä haasteellisen käyttäytymisen vähyyteen (Kanninen & Sigfrids 2012, 35). Kun lapsella on mahdollisuus turvalliseen vuorovaikutukseen, ajatusten ja tunteiden jakamiseen ja hyväksytyksi tulemisen kokemukseen, niin silloin lapsen turvallisuudentunne vahvistuu (Mattila 2011, 73).

Samoin itsetunto muotoutuu jo varhaisessa iässä, joka opitaan vuorovaikutustilanteiden kautta. Jos lapsella on hyvä itsetunto, hän kykenee ilmaisemaan tunteitaan sekä viihtyy erilaisten ihmisten kanssa ilman häpeää. Tällöin ystävyysuhteiden sitominen on luonnollista ja se vaikuttaa positiivisesti minäkuvaan. Mikäli lapsi tuntee olevansa tärkeä läheisilleen tai hoitajilleen, hän myös oppii rakastamaan ja ottamaan rakkautta vastaan. Aikuisten suhtautuminen lapseen on merkittävää, sillä on tärkeää, että lapsi hyväksytään juuri sellaisena kuin hän on. (Isokorpi 2004, 132 - 133.)

Varhaislapsuudessa alkaa kehittyä empatian tunne, jolloin lapsi oppii selviytymään sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden kanssa. Kuitenkin empatian tunne saattaa jäädä heikoksi tai kehittymättä kokonaan. Erehdysten salliminen on hyvin tärkeää puhuttaessa empatiataitojen kehittymisestä. Lapselle tulisi antaa tilaa ja mahdollistaa tunteiden ilmaisu hänen yksilöllisen

tapansa mukaisesti. Myös auttamisen halu liittyy vahvasti empatiakykyyn, jota tulisi tukea. (Isokorpi 2004, 134.)

Ihmisen tulee oppia kuuntelemaan tunteitaan ja uskaltaa käyttää niitä. Jotta lapsi pystyy saamaan tunteensa esille, tulee lapselle tarjota mahdollisuus opetteluun ja tukeen. Hyviä tapoja harjoitella tunteita ovat sadut ja leikki, joissa tunnistetaan, tuotetaan ja koetaan erilaisia tunteita. Vanhemmilla sekä kaikilla lapsen kanssa tekemisissä olevilla ihmisillä on vastuu tunnetaitojen oppimisesta. (Isokorpi 2004, 127.) Kielen kehityksen myötä lapsi kykenee jo nimeämään tunteitaan ja kykenee ymmärtämään syitä. Tällöin myös ilmenee kaksivuotiaan oman tahdon kehittyminen, mikä näkyy kiukutteluna ja vastustamisena eli uhmakohtauksena. Lapsen keinot hillitä tunteitaan vielä tässä vaiheessa ovat heikot, mutta nekin on opittava. (Viikko-Riihelä & Laine 2012, 63.) Kasvattajan merkitys korostuu varsinkin puhuttaessa juuri pienistä lapsista, sillä heillä ei ole tunnesanastoa. Näin ollen pienen lapsen onkin helpompi ilmasta tunteitaan kehonkielen avulla. (Kanninen & Sigfrids 2012, 77.)

Tunteiden säätely merkitsee kykyä vaikuttaa tunteisiin, niiden kestoon sekä voimakkuuteen. Epämiellyttävän tunnetilan pitkittyminen johtaa elimistön kuormittumiseen psyykkisesti sekä ajan myötä myös fysiologisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että hyvät tunnesäätelykyvyt liitetään usein parempaan hyvinvointiin, itsetuntoon ja tasapainoiseen tunne-elämään. (Kanninen & Sigfrids 2012, 82.) Tunteiden itsesäätelyllä ei kuitenkaan pyritä tukahduttamaan tunteita, vaan ylläpidetään toimintakykyä ja mielen tasapainoa. On huomattu, että lapsuuden heikolla tunnesäätelyllä voi olla vaikutusta esimerkiksi epäsosiaaliseen käyttäytymiseen. Lapsen tunnesäätelyn kehityksessä aikuisella on merkittävä asema, sillä pientenkin lasten kanssa on hyvä keskustella tunteista. (Nurmiranta ym. 2011, 55 - 57.)

Lapsen häiriintynyt tunne-elämä voi johtaa siihen, että ryhmässä lapsi voi toimia tunteiden kontrolloijana. Jos lapsi ei esimerkiksi tunne itse iloa, hän voi riistää sen pois myös leikkitoveriltaan tuhoamalla leikin tai muuten tekemään hänet surulliseksi. (Isokorpi 2004, 138.) Kun lapsen kyky hillitä negatiivisia tunteita lisääntyy, tavanomaisesti myös lapsen häiriökäyttäytyminen vähenee (Kanninen & Sigfrids 2012, 82 - 83). Tunne-elämän häiriöt voivat myös vaikeuttaa oppimista sekä vastoinkäymisistä johtuen oppimisen ilo saattaa kadota. Oppimiseen liittyvät vaikeudet voivat johtaa helposti haluttomuuteen, sosiaaliseen välttämiseen tai asteittain voimistuvaan syrjäytymiseen. (Isokorpi 2004, 138.)

3.2 Sosiaalinen kehitys

Sosiaalinen kehitys on ihmisen kehittymistä erinäisten sosiaalisten ryhmien jäseneksi. Muihin ihmisiin liittyminen on ihmiselle sisäänrakennettu taipumus. Sosiaaliselle kehitykselle on tyy-

pillistä, että sosiaaliset suhteet muuttuvat ja sosiaalinen verkosto laajenee kehityksen kuluessa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 35 - 36.)

Nykyaikana lapsilla ja nuorilla esiin tulevat ongelmat liittyvätkin suurelta osin sosiaalisten suhteiden ongelmiin tai niiden puuttumiseen - toisin sanoen sosiaalisen hyvinvoinnin puutteeseen. Tällaisten ongelmien riskiryhmänä ovat eritoten lapset, joilla on rajalliset mahdollisuudet saada kasvuvaiheessa tukea kotoa tai lähiyhteisöltä. Muun muassa vanhempien mielenterveysongelmat ja päihteidenkäyttö tai jopa avioero voivat riskeerata lasten normaalin ja tasapainoisen kehityksen. Jos vanhemmalla ei ole tarpeeksi voimavaroja antaa lapselle hoivaa ja huolenpitoa, saattaa lapsi joutua aikuistumaan ja toimimaan itsenäisesti ennen kuin hän olisi siihen todellisuudessa kypsä. (Lämsä 2009, 28.)

3.2.1 Varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet

Käsitettä varhainen vuorovaikutus voidaan määritellä pienen lapsen ja häntä hoitavien aikuisten vuorovaikutuksella kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana. Varhainen vuorovaikutus rakentuu vanhemman sensitiivisyydestä sekä kyvystä vastata lapsen tarpeisiin. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 95.) Varhaisessa vuorovaikutussuhteessa aktiivisia osapuolia ovat niin aikuinen kuin vauvakin, mutta aluksi aikuisen taitavuus ja halu tyydyttää lapsen tarpeet ovat edellytykset onnistuneelle vuorovaikutukselle. (Himberg, Laakso, Näätänen, Peltola & Vidjeskog 2006, 50.) Myös lapsen sekä vanhemman temperamentit ovat varhaisen vuorovaikutuksen muodostavia tekijöitä. Varhaisilla vuorovaikutussuhteilla on todettu olevan vaikutusta psykososiaaliseen kehitykseen myöhemmässä vaiheessa lapsen elämää. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 95.)

Kiintymyssuhde on tunneside läheisiin ihmisiin perheen keskuudessa. Silvén ja Kouvo viittaavat Bowlbyn kiintymyssuhdeteorianta, jonka mukaan ensisijainen huoltaja on lapselle se henkilö, johon hän kiintyy ensimmäisenä ja joka kantaa vastuun lapsen hyvinvoinnista. Se voi olla kuka tahansa ihminen, esimerkiksi isä, lastenhoitaja tai adoptiovanhempi, mutta useimmiten se on lapsen biologinen äiti. Lapsella on usein myös useampia kiintymyssuhteita rinnakkain. Lapsen kiintymyssuhde äitiin voi kehittyä erilaiseksi kun taas isään tai sisareen, sillä vuorovaikutustilanteista syntyvät erityiset kokemukset synnyttävät kiintymyssuhteen läheisten ihmisten välille. (Silvén & Kouvo 2010, 70 - 71.)

Lapsen persoonallisuuden kehitykseen vaikuttaa merkittävästi lapsen kiintymyssuhteen laatu. Kiintymyssuhteen laatua voi muokata samanlaisina toistuvat kokemukset itsestään sekä lasta hoivaavasta aikuisesta. On todettu, että lähes kaikki lapset luovat kiintymyssuhteen johonkin aikuiseen, mutta kuitenkin sen laatu vaihtelee turvallisesti kiintyneistä turvattomasti kiinty-

neisiin. Vierastamismenetelmän avulla voidaan tutkia kiintymyssuhteen laatua. (Himberg ym. 2006, 52 - 53.)

Turvallisen kiintymyssuhteen merkittävin lähtökohta on henkilökohtainen turvallisuus. Tällöin pienen lapsen turvallisuuden varmistaminen on erittäin tärkeää kiintymyssuhdetta rakennettaessa. Jos lapsella on turvaton olo, hänen keskittymisensä on suuntautunut vain uhkan minimoimiseen ja turvallisuuden luomiseen erilaisin keinoin kuten taistelemalla, pakenemalla tai jähmettymällä. Turvallisuuden tunteen saavutettuaan lapsi pystyy jo käyttämään kaikkia aivojen osia laajasti. Kaiken kaikkiaan lapsen kokema turvallisuus on myöhemmän kehityksen lähtökohta. (Hughes 2006, 26.)

Lapsi, jolla on turvallinen kiintymyssuhde tietää, että häntä rakastetaan ja hän uskaltaa näyttää sekä jakaa tunteensa myös aikuisten kanssa. Puolestaan lapsi, jolla on turvaton ja vastustava kiintymyssuhde tarrautuvat yleensä äitiin ja itkevät heidän joutuessaan eroon toisistaan. Tällaisen tilanteen on yleensä aiheuttanut aikuisen passiivisuus suhteessa lapseen. Aikuinen vastaa usein lapsen negatiivisiin tunteisiin ja hän saattavat toimia välinpitämättömästi, vaikka lapsi ilmaisisi läheisyydenhalunsa. Usein lapsi pyrkiiikin saamaan huomiota kielteisellä käytöksellä. Osa lapsista on välttelevästi kiintyneitä, jotka eivät usein näytä kielteisiä tunteitaan, sillä pelkäävät jäävänsä vailla lohdutusta. Aikuisen suuttumus ja torjuminen voivat olla reaktioina kielteisten tunteiden osoittamisesta. On huomattu, että lapsissa on myös epäjohtomukaisesti kiintyneitä lapsia, jotka saattavat hakeutua aikuisen turvaan ja samassa hetkessä osoittaa välttelevää käyttäytymistä. Lapsen tuleva kehitys ei kuitenkaan yksiselitteisesti määräydy kiintymyssuhteen laadun mukaan. (Himberg ym. 2006, 53 - 56.)

Kiinnittymisvaiheessa vaurioitunut lapsi oireilee yleensä sijoitusvaiheessa, niin ettei lapsi vierasta normaalilla tavalla muita ihmisiä. Lapsi voi tervehtiä ja ottaa estottomasti kontaktia vieraisiin ihmisiin, ja alkaa jopa itkeä, kun kuka tahansa aikuinen poistuu lähetyviltä. Tällainen reaktio on varhaisen kiinnittymishäiriön tuntomerkki, sillä lapsen tulisi turvautua äitiin ja isään, sekä tuntee vieraan ihmisen läsnäolo vaarallisemmaksi. Tavallista on, että lapselle saattaa seurata ongelmia muun muassa ihmissuhteissa, käyttäytymisen hallinnassa, tunnetaidoissa sekä kognitiivisessa kehityksessä. (Kalland 2005, 204 - 207.)

3.2.2 Sosiaalisten taitojen kehitys

Lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät muilta oppimalla niin kokemuksista kuin kasvatuksestaakin. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan lapsen kykyä selvittää erilaisista sosiaalisista tilanteista, taitoa tulla toimeen muiden ihmisten kanssa huolimatta lapsen omasta seurallisuudesta sekä kykyä ratkaista sosiaalisia ongelmia. Sosiaalisuus eli kiinnostus muiden ihmisten seurasta voi edistää sosiaalisten taitojen oppimista, mutta ei ole välttämätöntä sosiaalisten taitojen sisäis-

tämiselle. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17 - 18, 22.) Lapsi on jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa ja lapsen vuorovaikutus esimerkiksi vanhempiensa, vertaistensa sekä muiden lapsen ympäristön vaikuttajien kanssa muodostavat prosessinomaisesti lapsen sosiaalisen kompetenssin. Sosiaaliseen kompetenssiin kuuluu lapsen kyky käyttää voimavarojaan onnistuneesti ja saavuttaa niiden avulla tavoitteita. Sosiaalinen kompetenssi auttaa lasta saamaan hyväksyntää tovereilta sekä muodostamaan ystävyys-suhteita. (Neitola 2011, 17.)

Sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys ihmisen kehitykseen on merkittävä. Jo varhaiset vuorovaikutuskokemukset ensimmäisten ikävuosien aikana vaikuttavat ihmisen ruumiintoimintoihin, tunnekokemuksiin sekä toimintatapoihin ruumiin järjestelmien ja aivojen ollessa vielä muotoutumassa. Sosiaalisen neurotieteen avulla on voitu osoittaa, että vuorovaikutus muovaa lapsen aivoja ja mukauttaa ne ympärillä olevien ihmisten tunneilmapiiriin. (Kanninen & Sigfrids 2012, 27.) Pienille lapsille aikuisten emotionaalinen saatavilla olo eli emotionaalisesti läsnä oleva vuorovaikutus onkin todella tärkeää. Tällaisella vuorovaikutuksella voidaan edistää lapsen turvallista kiintymyssuhdetta sekä sosiaalista kyvykkyyttä, jotka ennustavat lapselle parempia kaverisuhteita sekä kypsyyttä toimia oppimisympäristössä. Emotionaalisesti läsnä olevan vuorovaikutuksen puute voi puolestaan johtaa jopa lapsen kehityshäiriöihin. (Kanninen & Sigfrids 2012, 91.)

Lapset alkavat muodostaa myös suhteita toisiin lapsiin jo hyvin nuorina. Jo 1-3 -vuotiaat lapset mieltyvät tiettyihin ryhmän lapsiin päiväkotihoidossa ja haluavat leikkiä nimenomaan heidän kanssaan. Näin ollen lapsen paikka lapsiryhmässä muotoutuu hyvin nopeasti ja on merkityksellinen lapsen kehityksen prosesseille. Lapsen asema lapsiryhmässä voi olla myös yhteydessä lapsen mahdollisiin ongelmiin sekä akateemiseen suoriutumiseen. (Neitola 2011, 20 - 21.) Lapsen sosiaalisten suhteiden ominaisuudet sekä laatu toimivat siis pohjana lapsen sosiaaliselle kehitykselle (Neitola 2011, 20).

3-4 -vuotiailla sosiaalisuus alkaa kehittyä nopeasti ja lapselle tekeekin hyvää harjoitella yhteisiä pelien ja leikkien sääntöjä muiden lasten kanssa. Lapsi tarvitsee kuitenkin aikuiselta vielä paljon tukea sosiaalisten taitojen kehittämisessä. Lapsen hyvinvoinnin perusta on kuitenkin vanhempien kanssa yhdessä toimimisessa ja vanhempien antamissa kehuissa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015a.) Jo 4-5-vuotiaana lapsi alkaa tuntea itseään huonommaksi, jos hän ei ole sosiaalisilta taidoiltaan samalla tasolla kuin muut saman ikäiset. Tässä vaiheessa on erityisen tärkeää, että lasta tuetaan, rohkaistaan ja hänen itsetuntoaan kehitetään aikuisten toimesta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015b.)

Jos lapsi on saanut viettää aikaa muiden lasten kanssa, alkaa hänelle jo viiden vuoden iässä muodostua ensimmäisiä kestäviä ystävyys-suhteita. Ystävien mielipiteillä alkaa myös olla yhä enemmän merkitystä lapsen toiminnassa. Samoihin aikoihin lapsi alkaa olla oppinut hyvän ja

pahan sekä oikean ja väärän eron ja huomaa epäoikeudenmukaisuuksia ihmisten toiminnassa, kun näkee niitä. Vielä 5-6-vuotiaallekin vanhemmat ovat kuitenkin yleensä elämän tärkeimpiä ihmisiä muiden sosiaalisten suhteiden ohi. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015c.) 6-7-vuotiaana lapsi alkaa testailla rajojaan ja annettuja sääntöjä. Tällöin on todella tärkeää, että lapselle tarjotaan selkeät säännöt, joista pidetään yhdessä kiinni, sillä se tuo lapselle selkeyttä ja turvallisuudentunnetta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015d.)

Jos kasvattajat eivät opeta lapselle eettisesti hyväksyttäviä käytösmalleja jo lapsuudessa, turvautuu lapsi helposti aggressioon rakentavan käyttäytymisen sijaan. Aggressio voikin hetkellisesti olla tehokkain keino ryhmässä selviytymiseen. Sosiaalisten taitojen hallinta osoittaa puolestaan ihmisen kykyä kunnioittaa muita ihmisiä, ottaa heidän oikeutensa huomioon sekä käyttäytyä yhteisten sääntöjen mukaisesti. (Keltikangas-Järvinen 2010, 23 - 24.) Tällaiset sosiaaliset taidot edistävät lapsen toimimista ryhmässä ja näin ollen parantavat lapsen sosiaalista hyvinvointia. Sosiaalinen suosio ja sosiaalinen status ovatkin lapsille hyvin tärkeitä ja toveriryhmän ulkopuoliseksi jääminen voi olla jopa riski lapsen kehitykselle. Sosiaalisesti suosittujen lasten on todettu olevan yleensä positiivisia ja onnellisia. (Keltikangas-Järvinen 2010, 192 - 193.)

Lapsen sosiaalisuus ei kuitenkaan ole tae lapsen suotuisalle kehitykselle. Kehitykseen vaikuttaaakin nimenomaan ympäristön ja varsinkin aikuisten reaktiot ja aikuisten vastaaminen lapsen sosiaalisuuteen. Sosiaalisuus on vain osa lapsen temperamenttia, jonka ympäristö muokkaa osaksi persoonallisuutta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 38.)

4 Lapsen psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukeminen

Tuki on käsitteenä vaikea määritellä eikä sen sisällöstä ole yhtä yksimielistä määritelmää (Mattila 2011, 16). Mikkolan (2006, 24) mukaan sosiaalisella tuella tarkoitetaan kuitenkin yksilön hyvinvoinnin kytkeytymistä hänen viestintäsuhteisiinsa. Vuorovaikutuksessa yksilön ja hänen sosiaalisen ympäristönsä välille syntyy kiinnikkeitä, joita voidaan siis kutsua tueksi. Tässä yksilön ja hänen ympäristönsä välisessä vuorovaikutuksessa syntyy ja välittyy myös uusia resursseja, joilla on hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Tuki on siis viestintäprosessi, jonka merkitykset syntyvät siitä, kokeeko yksilö tueksi vuorovaikutussuhteen vai sen avulla syntyneet resurssit.

Mikkola tarkentaa tuen määritelmää myös hyväksytyksi tulemisen kautta (ks. Moss 1973), jolloin tuen voidaan nähdä olevan yksilökohtaista yhteenkuuluvuuden tunnetta, hyväksytyksi tulemistä sekä tarvituksi tulemistä. Yhtenäistä tuen määritelmille on vuorovaikutussuhteiden olemassaolo ja niiden aikaansaamat positiiviset merkitykset. (Mikkola 2006, 25.)

Kun yritetään tukea lapsen turvallista kasvua, on yleensä vanhempien ja vanhemmuuden tukeminen ensisijainen toimenpide. Silloin kun vanhempien tukeminen ei kuitenkaan riitä, voi lasta tukea myös joku muu luotettava ja turvallinen aikuinen. (Mattila 2011, 19.) Lasten kanssa töitä tekevän ammattilaisen tulee kuitenkin muistaa arvostaa lasta tämän kohtaamisessa ja tiedostaa, ettei työn kohteena ole lapsen persoona vaan tärkeintä on lapsesta huolen pitäminen sekä lapsen hoitaminen, kasvattaminen ja ohjaaminen. Työntekijän tulee siis nimenomaan vahvistaa lapsen omaa persoona. (Mattila 2011, 24 - 25.)

Möllerin mukaan (2005, 61) lastensuojelun työntekijät kuvaavat aikuisten kanssa työskentelyn tavoitteellisemmaksi ja vähemmän sattumanvaraiseksi kuin lasten kanssa työskentelyn. Lastensuojelutyössä onkin monia haasteita; millä tavoin lapsi saadaan osallistumaan tarpeeksi työskentelyyn ja toisaalta miten pystytään huomioimaan lapsen oikeus siihen, että hän ei halua osallistua. Työntekijöiden tulisi aina huomioida, mihin kyseinen lapsi on valmis ja mikä olisi hänelle paras tapa osallistua toimintaan. (Möller 2005, 66 - 67.)

Päivittäisen ympäristön selkeät rakenteet, ennustettavuus, toimintaympäristön rauhallisuus sekä mahdollisimman pysyvät ihmissuhteet hyödyttävät lapsia ja tuovat heille turvallisuuden tunnetta (Kanninen & Sigfrids 2012, 42). Jotta lapsen suhde hänen hoitajaansa voisi muodostua onnistuneeksi, tulee aikuisen pystyä lukemaan ja säätämään lapsen tunnetiloja ja ymmärtämään, miten juuri kyseinen lapsi kokee asioita. Hoitajan tulee myös kyetä välittämään lapselle oma tunneperäinen saatavuutensa, jotta lapsi ymmärtää, että hän saa tarvittaessa aikuiselta lohtua. Aikuisen tuen avulla lapsi oppii tunnistamaan pahan olonsa joukosta erilaisia tunnetiloja ja käsittelemään niitä, koska hän tuntee tulevansa ymmärretyksi. (Kanninen & Sigfrids 2012, 80.) Lapset eivät ymmärrä aikuisten pyrkimyksiä olla tietoisesti turvallisia, vaan lapset kokevat turvalliseksi sensitiivisen aikuisen viestinnästä aidon hymyn, lämpimät äänensävyt sekä katseen - siis positiiviset tunnetilat (Kanninen & Sigfrids 2012, 92).

Tutkimukset osoittavat, että perherakenne ja muutokset perheessä vaikuttavat suoraan lasten hyvinvointiin (Broberg 2010, 40). Arjen pysyvyys ja luotettavuus ovatkin tärkeimpiä asioita lapsen turvalliselle kasvulle ja kehitykselle. Lapsen turvalliseen arkeen kuuluu myös turvallisia ja luotettavia aikuisia, jotka auttavat aina, jos lapsi tarvitsee apua. Nimenomaan turvallinen yhdessäolo aikuisen kanssa vahvistaa myös lapsen itsetuntoa. (Juntunen, Mattila & Myöhänen 2004, 16.) Jotta lapsi voi kokea olonsa turvallisiksi, täytyy hänen tulla aikuisten osalta aidosti nähdyksi ja saada kokemuksia siitä, että hänestä pidetään huolta, silloin kun tarve on suurin. Ystävälliset aikuiset eivät auta lasta, jos he eivät näe, milloin lapsella on hätä. Lapsi uskaltaa elää, onnistua ja tehdä virheitä, jos hän tietää, että hänellä on ympärillään turvallisten aikuisten verkko, joka hyväksyy hänet sellaisenaan. (Juntunen ym. 2004, 23 - 24.)

Lapsen hyvinvoinnille lastensuojelutyössä on olennaista lapsilähtöisten työmenetelmien käyttö. Lapsen osallisuutta voidaan tukea toiminnallisella työskentelyllä sekä keskusteluilla lapsen kanssa. Lapset lähtevät yleensä rakentamaan identiteettiään ja olemustaan leikin kautta ja siksi leikki onkin väline, jolla aikuisen on mahdollista kohdata lapsi aidosti ja lapsilähtöisesti. Leikki kehittää lapsen tarkkaavaisuutta, vuorovaikutustaitoja sekä motivaatiota oppimiseen. Sen kautta lapsen on myös helpompi työstää vakavia ja pelottavia asioita, sillä omien tunteiden ja kokemusten ilmaiseminen on luonnollinen osa leikkiä. (Pahkala 2010, 28 - 29). Toinen lapsilähtöinen toiminnallinen menetelmä, jonka avulla lapsen hyvinvointia voidaan tukea, on sadutus. Sadutuksen avulla lapsi tulee kuulluksi ja hän voi kokea olevansa aidosti tärkeä ja osallinen. Sadun muodossa lapsi ymmärtää usein paremmin omia tuntemuksiaan, mutta itse sadutus ei silti tunnu menetelmänä pelottavalta tai kankealta. Lapsi voi tuoda näin esiin omia ajatuksiaan ja tuntea, että aikuinen on niistä kiinnostunut. (Pahkala 2010, 29 - 30.)

Aikuisen tulee lapsen sosiaalista hyvinvointia tukeakseen myös osata tunnistaa ja huomioida pienen lapsen sosiaalisen kanssakäymisen ikätyypilliset aloitteet ja antaa niille tilaa. Lapsen tulee saada itse ratkaista pulmatilanteita aikuisen tukiessa lasta esittämällä erilaisia vaihtoehtoja, kyselemällä lapsen kokemuksista sekä välttämällä turhaa fyysistä rajaamista. Tämä tukee myös lapsen itsetunnon kehitystä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 95.)

Pienille lapsille myös aikuisen hoivaava kosketus on tärkeää, sillä lapset tutustuvat vauvoina vanhempiinsakin aluksi lähinnä kosketuksen avulla. Hoivaava kosketus tuo lapselle perusturvallisuuden tunnetta sekä kyvyn rauhoittua ja siksi onkin olennaista, että lasta hoitava aikuinen osaa rakentaa tunneyhteyden lasta koskemalla ja rauhoittamalla lasta fyysisesti. (Kanninen & Sigfrids 2012, 98.)

Pienet lapset eivät osaa vielä suunnitella omaa toimintaansa tarkoituksellisesti, joten on tärkeää, että lapset saavat vuorovaikutuksellista tukea aikuisilta. Aikuinen ohjaa lapsen hänen kehitystasolleen sopiviin puuhiin ja ohjaa lasta toiminnassa, jotta lapsi saa jo varhain onnistumisen kokemuksia sekä osaamisen kasvuhetkiä. Kuitenkin aikuisen tarjoamaan kasvatukselliseen vuorovaikutukseen kuuluu myös lapsen toimien rajaaminen ja sekä kieltäminen. (Kanninen & Sigfrids 2012, 96.)

Lapset tarvitsevat kehityksessään tietyn määrän psykologista autonomiaa, minkä avulla lapsi oppii sosiaalisessa vuorovaikutuksessa olevansa toimiva ja kompetentti yksilö, jolla on oma persoonallinen identiteetti. Kehitysvaiheessa lapsi tarvitsee myös selkeää oman käyttäytymisensä sääntelyä ja itsehallintaa, jonka avulla lapsi oppii sosiaalisen vuorovaikutuksen säännöt ja rakenteet. Lapsen on tärkeää oppia tunnistamaan nämä rakenteet jo aikaisessa vaiheessa, sillä niiden noudattamisen avulla lapsesta voi tulla yhteiskunnan hyväksytty jäsen. (Salo 2011, 18.)

Lapsen äkillinen sijoitus lastensuojelun toimenpiteenä katkaisee väkisinkin hänen mahdollisen kiintymyssuhteen vanhempiinsa. Usein sijoitetuilla lapsilla on kuitenkin kiintymyssuhdehäiriö jo ennen sijoitusta, koska lapset tulevat monesti vaikeista taustoista. Sijoitus on silti vaikea kokemus myös turvallisesti kiintyneille lapsille ja lapset reagoivatkin sijoitukseen usein voimakkaasti - jopa aiheuttaen lapselle kiintymyssuhdehäiriön. (Sinkkonen & Kalland 2011, 207 - 208.) Tämä äkillinen kiintymyssuhteen katkeaminen ja tutusta ympäristöstä lähteminen voi olla lapselle traumaattinen kokemus ja lapsi voi olla ymmällään siitä, mitä on tapahtunut.

Traumaattiset kokemukset ovatkin erityisen vaikeita lapsille heidän haavoittuvuutensa vuoksi. Lapsien reagointi traumaattisessa tilanteessa onkin aina sidonnainen lapsen ikä- ja kehitystasoon. Yleensä lapset selviävät traumaista hyvin, vaikka traumaperäisen häiriökehityksen riski on lapsilla suurempi kuin aikuisilla. Lasten traumaista selviämistä edesauttavat turvalliset aikuiset sekä arjen rutiinit. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2009, 37.)

5 Tutkimuksen toteutus

Valitsimme opinnäytetyöhön kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän, sillä haluamme kuvata lastenkodin henkilökunnan omia kokemuksia lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta. Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritäänkin kuvailemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan ilmiöitä kokonaisvaltaisesti (Kananen 2008, 24; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Kiinnostuksemme kohdistuu myös siihen todelliseen elämään, mitä lastenkoti Kotirauhassa eletään. Näin ollen emme pyri yleistämään aihetta. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 161) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena onkin kuvata todellista elämää moninaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Voidaan myös todeta, että laadullisessa tutkimuksessa pyritään ennemminkin löytämään tai paljastamaan tosiasioita, kuin osoittamaan todeksi jo olemassa olevia väitteitä.

Tutkijan asema on laadullisessa tutkimuksessa keskeinen, sillä toiminnassa tutkijalla on vapautta, joka mahdollistaa tutkimuksen suunnittelun ja toteutuksen joustavasti (Eskola & Suoranta 2005, 20). Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimussuunnitelma muodostuu tutkimuksen edetessä joustavasti sekä olosuhteet huomioon ottaen (Hirsjärvi ym. 2009, 164).

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata lastenkodin työntekijöiden kokemuksia pienten lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta. Tavoitteena on siis selvittää, millai-

silla eri tavoilla ja keinoilla työntekijät voivat tukea pienten lasten psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sijoitusprosessin aikana.

Tutkimusta tehdessä koko tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet tiivistetään tutkimusongelmaksi (Kananen 2008, 51). Usein kvalitatiivisissa tutkimuksissa käytetään tutkimusongelman sijaan termiä tutkimustehtävä, sillä sanaa ongelma ei haluta käyttää (Hirsjärvi ym. 2009, 126). Tämän opinnäytetyön tutkimustehtäväksi muodostuikin kysymys:

- Millaisia kokemuksia lastenkodin työntekijöillä on pienten lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta sijoituksen aikana?

5.2 Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Opinnäytetyössä käytetään aineistonkeruumenetelmänä ryhmähaastattelua, sillä haluamme synnyttää keskustelua työntekijöiden välillä. Näin ollen toivomme saavamme enemmän sisältöä haastatteluun kuin siten, että käyttäisimme perinteistä yksilöhaastattelua. Haastattelun avulla mahdollistetaan suora vuorovaikutustilanne haastateltavan kanssa, mistä on sekä etuja että haittoja. Haastattelussa on mahdollista kerätä aineistoa joustavasti sekä selventää ja syventää saatuja vastauksia, mutta toisaalta haastattelussa voidaan antaa myös sosiaalisesti suotavia vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2009, 204 - 206.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusaineistoksi voi riittää vain esimerkiksi yksi haastattelu tai tapaus, sillä tarkoituksena on ymmärtää tutkimuskohdetta eikä tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen (Hirsjärvi ym. 2009, 181 - 182).

Tarkoituksena oli saada noin 6-8 haastateltavaa, joita haastattelemme kahdessa ryhmässä ryhmähaastattelun avulla. Lastenkodin johtaja sekä lastenkodin vastaavat ohjaajat hankkivat meille haastateltavat työntekijöiden joukosta, koska tarvitsimme nimenomaan sellaisia haastateltavia, joilla on kokemusta pienten lasten kanssa työskentelystä lastensuojelussa. Haastattelu onkin tutkimusmenetelmänä siitä hyvä, että tutkittaviksi voidaan valikoida juuri sellaisia henkilöitä, joilla on tietoa tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa, jossa halutaan tietoa tietyistä kokemuksellisesta asiasta, tiedonantajat valitaankin nimenomaan harkitusti, jotta he sopivat tutkimuksen tarkoitukseen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85 - 86). Opinnäytetyön havaintoyksiköille eli haastateltaville ei opinnäytetyössämme asetettu muita rajaavia tekijöitä, kuin työkokemus lastensuojelussa pienten lasten kanssa. Halusimme huomioida, että eri koulutustaustaisilla, eri-ikäisillä ja eri sukupuolisilla työntekijöillä voi olla eroja tuen antamisen tavoissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa yleistysten sijaan myös erilaisuudet ovatkin kiinnostavia (Vilka 2005, 50). Koska emme itse olleet selittämässä opinnäytetyömme tarkoitusta vastaanottokodin työntekijöille, kirjoitimme saa-

tekirjeen (ks. liite 1), jonka johtaja lupasi välittää työntekijöille tukemaan haastattelututkimukseen osallistumisen päätöstä.

Tiedonkeruun muotona ryhmähaastattelu on tehokas ja sillä saadaan tietoja yhtä aikaa usealta henkilöltä. Ryhmän kontrolloivalla vaikutuksella on sekä negatiivinen että positiivinen puoli. Ryhmän hyvänä puolena voidaan mainita toisten haastateltavien tuki puhuttaessa muistinvaraisista asioista tai ryhmän apu väärinymmärrysten korjaajina. Toisaalta negatiiviset asiat eivät välttämättä tule esille haastattelussa tai dominoiva henkilö ryhmässä voi johdatella ja määrällillä keskustelun kulkua. (Hirsjärvi ym. 2009, 210 - 211.) Ryhmähaastattelussa haasteena voi olla myös sopivan ajankohdan ja tilojen järjestäminen haastattelutilanteelle (Kananen 2008, 75). Opinnäytetyössämme pidimme ryhmähaastattelut lastenkodilla, sillä työntekijöiden oli helpompi jäädä työpaikalleen antamaan haastattelua, kuin lähteä muualle erikseen haastattelua varten. Haastattelujen ajankohdat sovittiin yhdessä työelämäkumppanin kanssa, heti kun tutkimuslupa oli saatu Kotirauhan lastenkodin johtajalta.

Ryhmähaastattelut toteutettiin tässä opinnäytetyössä teemahaastatteluina, joissa valitsemamme teemat pohjautuivat eri sijoitusvaiheisiin liittyviin tukimuotoihin. Tarkoituksena oli, että tarvittaessa esitämme lisäkysymyksiä liittyen teoriaperustaamme, jotta saamme tutkimuskysymykseen vastauksen. Teemahaastattelussa ideana on nimenomaan, että kaikkia aiheeseen liittyviä osa-alueita tullaan varmasti käsittelemään eli tietoa saadaan kattavasti (Kananen 2008, 74). Ennen haastatteluja keräsimme haastateltavilta esitietolomakkeiden (ks. liite 3) avulla tietoa heidän koulutustaustastaan sekä siitä, kuinka pitkä työkokemus heillä on lastensuojelutyöstä. Esitietolomakkeisiin merkittiin haastateltavat numeroin haastattelutilanteen istumajärjestyksen mukaisesti ilman henkilötietoja. Aineiston litteroinnissa käytimme haastateltavista samaa numerointia. Näin pystyimme tarvittaessa vielä litteroinnin jälkeen analyysivaiheessa yhdistämään saadun aineiston sekä haastateltavien koulutustaustan ja työkokemuksen. Esitiedot kerättiin, jotta voisimme ymmärtää vastauksissa mahdollisesti ilmeneviä eroavaisuuksia paremmin. Tyypillistä teemahaastattelussa on se, että haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, kuitenkin ilman kysymysten tarkkoja muotoja sekä järjestystä (Hirsjärvi ym. 2009, 208). Teemahaastattelut eli puolistrukturoidut haastattelut eivät ole yhdenmukaisia ja vaihteluväli voi olla lähes avoimesta haastattelusta strukturoidusti etenevään haastatteluun. Kuitenkin teemahaastattelussa pyritään löytämään vastauksia tutkimustehtävän mukaisesti, eikä sen vuoksi siinä voi kysellä ihan mitä tahansa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Päätimme myös videoida toteutettavat ryhmähaastattelut jatkotyöstöä varten. Ryhmähaastattelut kannattaa videoida äänityksen lisäksi, sillä pelkästä äänityksestä haastateltavien äänet sekoittuvat ja näin ollen ääniä on vaikea erottaa toisistaan (Hirsjärvi ym. 2009, 211).

5.3 Ryhmähaastattelujen toteutus

Toteutimme kaksi ryhmähaastattelua Lastenkoti Kotirauhan tiloissa kahtena eri ajankohtana. Sovimme etukäteen molemmat haastattelujen ajankohdat lastenkodin johtajan sekä vastuuhjaajan kanssa. Haastateltavia sovittiin olevan molemmilla haastattelukerroilla kolme. Johtaja ehdotti, että haastateltavat tulevat haastatteluihin osastoittain eli molemmista tiimeistä osallistuisi kolme työntekijää. Ensimmäisellä haastattelukerralla haastattelu sujui kaikin puolin hyvin. Haastatteluun osallistuneet työntekijät olivat tietoisia siitä, että olemme tulossa haastattelemaan heitä opinnäytetyöhömmme liittyen ja he olivat valmistautuneet haastatteluun etukäteen lähetettyjen kysymysten avulla sekä lukemalla lähettämämme saatekirjeen. Toisella haastattelukerralla lastenkodin johtaja ja vastuuhjaaja eivät olleet paikalla, joten yllätykseksemme tieto haastattelusta ei ollut tavoittanut ketään paikalla olevista työntekijöistä. Ilmeisesti lastenkodin johtaja oli unohtanut toisen haastattelun eikä kenenkään ollut ennalta sovittu osallistuvan. Pohdimme työntekijöiden kanssa tilannetta ja hetken mietiskelyn jälkeen työntekijät sanoivat meille, että saavat haastattelun järjestymään kaikesta huolimatta. Lastenkodille ei tietenkään ollut varattu tarvittavaa määrää työntekijöitä haastattelu ajatellen, joten työntekijöillä oli melko kiire ja he joutuivat tekemään järjestelyjä, jotta he pystyivät osallistumaan ja jättämään työtehtävänsä haastattelun ajaksi. Kukaan lopulta haastatteluun osallistuneista työntekijöistä ei ollut kuullutkaan opinnäytetyöstämme tai nähnyt etukäteen saatekirjettä tai haastattelukysymyksiä, joten he eivät olleet voineet valmistautua mitenkään etukäteen.

Koimme ryhmähaastattelun suunnitteluvaiheessa, että teemahaastattelu olisi toimivin tapa kerätä tietoa työntekijöiden kokemuksista. Pohdittuamme yhdessä ohjaavien opettajiemme kanssa haastattelun teemoja, päädyimme jakamaan aiheen kahteen ajalliseen teemaan lasten sijoituksen vaiheen mukaan. Aloitimmekin molemmat haastattelut suunniteltujen kahden laajan teemakysymyksen mukaisesti eli jakamalla sijoitusajan ajallisesti alku- ja myöhempään vaiheeseen. Emme halunneet johdatella haastateltavia liikaa, jotta saisimme haastateltavilta aitoja kokemuksia. Huomasimme kuitenkin nopeasti, että haastateltavat eivät kyenneet tuottamaan paljoakaan vastauksia näiden kysymysten pohjalta, joten jouduimme turvautumaan opinnäytetyömme teoriaperustaan pohjautuviin tarkentaviin teemoihin (ks. liite 4) ja ohjaamaan haastattelun kulkua niiden avulla. Näin yritimme taata, että aineisto olisi tarpeeksi informatiivinen ja kattava tutkimuskysymykseemme nähden. Kysyimme myös joitain tarkentavia kysymyksiä haastateltavien jo kertomaan liittyen.

5.4 Aineiston analyysi

Tässä opinnäytetyössä analysoimme tutkimusaineistoa teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Päädyimme tähän analyysimenetelmään siksi, koska sisällönanalyysillä on mahdollista analy-

soida aineistoa järjestelmällisesti ja objektiivisesti. Tämä aineisto voi olla mikä tahansa kirjallisessa muodossa oleva materiaali kuten esimerkiksi haastattelut ja kirjeet. Tarkoituksena on muodostaa tiivis kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.) Tutkimuksemme teoreettisena viitekehystenä ovat kehityspsykologiset teoriat, jotka ohjasivat aineiston analyysia siten, että alkuperäisestä aineistosta poimitut ilmaukset kuvaavat kokemuksia teorian määrittelemistä kehityksen osa-alueista. Varsinaisessa analyysissä käytimme menetelmänä luokittelua. Luokittelu on yksinkertaisin tapa järjestellä tutkimuksella saatu aineisto ja siinä aineisto jaetaan luokkiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Luokittelu lähtikin siis liikkeelle aineiston ehdoilla, mutta aineisto liitettiin käsitteellistämisen vaiheessa teoriaperustaan. Teoriaohjaavassa sisällönanalyyssissä teoreettiset käsitteet tuodaan analyysiin valmiina niiden aineiston pohjalta luomisen sijaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117).

Alkuperäisenä tarkoituksena oli, että haastateltavien kokemuksista muodostuisi analyysivaiheessa yläkäsitteitä aineistolähtöisesti, mutta koska emme saaneet tarpeeksi aineistoa, tarjosimme haastateltaville haastattelussa kehityksellisiä teemoja, joista haastateltavat kertoivat omia kokemuksiaan ja näkemyksiään. Eli siis haimme teorian ohjaamiin yläkäsitteisiin liittyen työntekijöiden aitoja kokemuksia tukemisesta. Annoimme kuitenkin haastateltaville tilaa kertoa kokemuksiaan myös antamiemme aiheiden ulkopuolelta. Koska ohjasimme haastatteluja teoriasta ilmenevien käsitteiden avulla, ohjasi teoria luonnollisesti haastateltavien kertomia kokemuksia eli periaatteessa muodostimme analyysin pohjaksi yläluokat jo haastatteluvaiheessa. Analyysia aloittaessa siis jo tiedostimme osittain, mitä yläluokkia meille tulee muodostumaan luokittelussa, sillä lisäkysymystemme teemat ohjasivat osittain haastateltavien vastauksia koskemaan näitä aihepiirejä. Näin ollen tutkimuksemme ja sisällönanalyyssimme muuttuivat aineistolähtöisestä teoriaohjaavaksi. Tämän vuoksi lopullisesta aineistosta ei erotunutkaan alkuperäisen haastattelurungon mukaisia erillisiä tukemisen keinoja sijoituksen alkuvaiheeseen ja myöhempään vaiheeseen liittyen, vaan huomasimme että keinot pysyvät melko samankaltaisina läpi sijoitusajan. Ainoana selvästi alkuvaiheeseen liittyvänä seikkana oli lasten sopeutumista edistävät käytännöt, joten emme tästä syystä erotelleet sijoituksen eri vaiheita analyysissä, vaan teimme luokittelua teoriaan pohjautuen.

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston käsittelyssä ensimmäinen vaihe on yleensä yhteismitallistaminen, mikä tarkoittaa sitä, että aineistot muutetaan tekstimuotoon eli litteroidaan (Kananen 2014, 101). Ensimmäinen vaihe on siis haastattelunauhoitteiden litterointi kuvanauhoituksia avuksi käyttäen. Tutkimuksemme litteroitua aineistoa tuli kahdesta haastattelusta yhteensä 35 sivua. Litteroinnin jälkeen seuraavana vaiheena on aineiston koodaus. Koodauksella aineisto yritetään saada käsiteltävään muotoon siten, että samaa asiaa tarkoittavat asiat yhdistetään samalla koodilla kuten myös asiat joilla on yhteinen elementti tai tekijä (Kananen 2014, 104). Koodauksen avulla aineisto siis tiivistetään ja yksinkertaistetaan. Aineiston antaman tiedon laadullinen sisältö ei saa kuitenkaan vähentyä koodauksella. Koodaus on vasta vä-

livaihe, joka mahdollistaa analyysin. (Kananen 2014, 104.) Koodauksen avulla saimme poimitua aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta olennaiset asiat analyysiä varten.

Tulostimme nämä aineistosta poimitut alkuperäisilmaukset, jotta meidän olisi helpompi alkaa luokitella niitä, sillä aineistoa oli tullut runsaasti. Samaan aiheeseen liittyvät alkuperäisilmaukset yhdistettiin aina yhdeksi pelkistetyksi ilmaukseksi, joka tiivistää alkuperäisilmausten sanoman. Kun kaikki alkuperäisilmaukset oli yhdistetty pelkistetyiksi ilmauksiksi, ryhdyimme luokittelemaan pelkistettyjä ilmauksia niiden asiasisällön mukaan alaluokiksi. Alaluokat luokittelimme vastaavasti yläluokiksi, jotka luokiteltiin lopulta kolmeksi pääluokaksi.

Havainnollistimme sisällönanalyysin luokitteluprosessia tekemällä yhdestä pääluokasta taulukon (ks. liite 6), jossa näkyy kaikki luokittelun vaiheet lähtien liikkeelle alkuperäisilmauksista. Taulukossa analyysia on kuitenkin supistettu niin, että kustakin aiheesta on vain yksi alkuperäisilmaus.

6 Tutkimustulokset

Opinnäytetyömme ryhmähaastatteluihin osallistui kuusi lastenkoti Kotirauhan työntekijää, joilla on kokemusta pienten lasten kanssa työskentelystä lastensuojelussa. Haastateltavilla oli useita erilaisia koulutustaustoja: kolmella sosionomin tutkinto, kahdella lähihoitajan tutkinto ja yhdellä lähikasvattajan tutkinto. Molemmilla haastattelukerroilla vastausten sisältö oli hyvin yhteneväinen ja työntekijöiden kokemukset ja näkemykset olivat samankaltaisia. Saturatiopiste eli tilanne jossa saadut vastaukset alkavat toistamaan itseään, siis saavutettiin jo kahdella ryhmähaastattelulla (Tuomi & Sarajarvi 2013, 87). Kuitenkin etukäteen haastateluun valmistautuneet työntekijät kertoivat asioista laajemmin ja käyttäen enemmän esimerkkejä.

Haastattelujen vastausten sisältö oli melko selkeä ja yhdenmukainen, joten aineiston analyysin aloittaminen oli mutkatonta. Aineistossa toistuivat selkeästi tietyt lasten kehityksen tukemista edistävät tekijät, joten pystyimme jatkamaan luokittelua aina kolmeen pääluokkaan saakka. Pääluokiksi muodostuivat sosiaaliset tekijät, psyykkiset tekijät sekä psykofyysiset tekijät. Keskeisimpinä tuloksina siis ilmeni, että lasten sosiaalista kehitystä tuetaan pääosin työntekijöiden ja lasten päivittäisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvan yhdessä tekemisen avulla sekä vahvistamalla lasten läheisverkostoa sekä kiintymyssuhdetta. Lasten psyykkistä kehitystä tuetaan puolestaan useimmin nimeämällä ja käsittelemällä tunteita sekä tukemalla lasten persoonallisuuden kehitystä. Merkittävinä ilmenneitä psykofyysisiä tukemisen keinoja ovat puolestaan lapsen psyykkisestä ja fyysisestä terveydestä huolehtiminen sekä säännöllisen ja turvallisen arjen luominen lapsille. Lisäksi aineistosta ilmeni tukemisen keinojen ja mene-

telmien ohella työntekijöiden ammatillisuuden vaikutus kaikkeen lastenkodissa tehtävään työhön ja näin ollen myös lasten kehityksen tukemiseen.

6.1 Sosiaalisten tekijöiden perustana lasten vuorovaikutussuhteet

Haastateltavien vastauksissa korostuivat useat sosiaaliset tekijät, mutta erityisesti vuorovaikutusta työntekijöiden ja lasten välillä pidettiin tärkeänä. Lastenkoti Kotirauhassa työntekijät ja lapset tekevät paljon asioita yhdessä. Yhdessä tekemiseen kuuluu olennaisesti leikkiminen, jota tehdään lasten kanssa päivittäin. Haastateltavat mainitsivat, että leikki voi olla lapsille myös terapeutista.

"-- nehän on sitä kukku-leikit ja kaiken maailman hypyttämiset ja sellaset, nehän on just sitä mitä ne niinku tarvii--" (Haastateltava 1)

Leikin ohella lasten kanssa tehdään myös erilaisia muita aktiviteetteja, kuten piirretään, askarrellaan, ulkoillaan ja luetaan satuja. Lastenkodin toimintaan kuuluu myös erilaiset lapsille mieleiset retket ja loma-aikoina tehtävät erityisesti pienille lapsille tärkeät koko lastenkodin yhteiset pidemmät lomamatkat. Myös erilaisten juhlien viettäminen mainittiin merkittävänä asiana, mistä lapsille jää mukavat muistot. Haastateltavien mukaan kaikkea heidän ja lasten välistä vuorovaikutusta ohjaa lasten aito kuunteleminen. Pyritään siihen, että lapset voivat puhua aikuisille asiasta kuin asiasta heitä kuitenkaan painostamatta tai johdattelematta. Lapsille siis annetaan tilaa kertoa kokemuksistaan sitten kun he ovat siihen itse valmiita.

"-- me ei lähetä et me mennään sille lapselle et mitä siellä sun kotona tapahtui. Et siis.. jossain vaihees ne alkaa aina ite tuottamaan ja siis se saattaa olla jossain leikin yhteydessä tai yhtäkkiä ruokapöydässä sanoa et meillä kävi poliisit." (Haastateltava 2)

Vuorovaikutustaitoja yritetään opettaa lapsille osoittamalla, että kaikki asiat on mahdollista käsitellä avoimesti keskustelemalla. Haastateltavat kokivatkin keskustelemisen yhdeksi tärkeimmistä työmenetelmistään. Keskustelemalla henkilöt ovatkin aina keskinäisessä vuorovaikutuksessa, jossa jaetaan mielipiteitä, tunteita sekä toiveita ja on mahdollista saavuttaa yhteinen ymmärrys ja lopputulos. Näin pienetkään ristiriidat eivät pääse pahenemaan ja tilanteissa voidaan samalla oppia yhteistyötaitoja. (Hughes 2011, 130.) Haastateltavat totesivat, että lapsille yritetään kaikissa tilanteissa kertoa vaikeatkin asiat totuudenmukaisesti, kuitenkin lapsen ikätaso huomioon ottaen. Koska laitoshoidossa olevat lapset eivät pääse kokemaan normaaleja perheen vuorovaikutusmalleja, on työntekijöiden olennaista haastateltavien mukaan näyttää lapsille myös oma inhimillisyytensä eli esimerkiksi pyytää anteeksi virheitään sekä pystyä pitämään hauskaa ja nauramaan lasten kanssa.

*"-- seki on niinku hirveen tärkeätä, et myös aikuinen näyttää tunteensa--"
(Haastateltava 2)*

Myös erilaisten ihmissuhteiden merkitys lapsen tukemisessa oli ilmeinen. Lasten läheisverkostoja vahvistetaan ja ylläpidetään haastateltavien mukaan koko sijoituksen ajan. Suhteet vanhempiin, isovanhempiin ja muihin läheisiin sukulaisiin pyritään säilyttämään ennallaan ja molempiin suuntiin tapahtuviin vierailuihin kannustetaan. Vierailut suunnitellaan kuitenkin aina lapsen edun mukaisesti. Läheisverkoston antama tuki on haastateltavien mielestä tärkeää lapsen kehitykselle, joten jos lapsen läheisverkosto on suppea, pyritään uusia perhe- ja sukulaisuhteita muodostamaan mahdollisuuksien mukaan. Jos lasten ja vanhempien väliset vuorovaikutusongelmat katkaisevat heidän välisen suhteensa, voi vanhempi yleensä paikata tilanteen ottamalla aktiivisen roolin suhteessa lapseen mahdollisimman nopeasti tapahtuneen konfliktin jälkeen (Hughes 2011, 38).

"--pyritään sit niinkun säilyttään niitä hyviä terveitä ihmissuhteita, mitä siel on ollu." (Haastateltava 4)

" Jos lapsi asuu täällä pitkään niin myös sitten muuta sukua yritetään saada siihen mukaan, että löytyis niitä uusia suhteita." (Haastateltava 3)

Myös lasten sijoitusta edeltäviä kaverisuhteita tuetaan, mutta haastateltavat kertoivat lasten löytävän yleensä uusia kavereita lastenkodin muista lapsista sekä päiväkodista ja kerhoista. Sijoituksen aikaisista ihmissuhteista korostuivat myös lasten suhteet lastenkodin aikuisiin. Eri-tyisesti omahoitajasuhde on haastateltavien mukaan usein lapselle merkittävä tuki sijoituksen alusta alkaen, sillä pyritään siihen, että omahoitaja olisi ottamassa lapsen vastaan jo hänen saapuessaan lastenkotiin. Yleensä lastenkodeissa hoito- ja kasvatustyö rakennetaan nimenomaan omahoitajamenetelmän avulla. Lapselle siis nimetään omahoitaja, joka mahdollistaa lapselle korjaavan vuorovaikutussuhteen sekä turvallisia vuorovaikutuskokemuksia (Timonen-Kallio 2012, 47.) Omaohjaajatyö sisältää usein arjessa yhdessä puuhailua sekä arjessa yhdessä elämistä (Timonen-Kallio 2012, 41). Omahoitajasuhdetta vahvistetaan haastateltavien mukaan myös lastenkoti Kotirauhan arjessa toimimalla yhdessä lapsen kanssa sekä huolehtimalla lapsen käytännön asioista. Haastateltavien kertomassa painottuivat myös säännölliset omahoitaja-ajat lapsen kanssa, missä lapsella on mahdollisuus toivoa hänelle mieleistä tekemistä omahoitajan kanssa.

" -- omahoitaja on sit pidemmän päälle se kelle se lapsi eniten juttelee -- ja uskoutuu." (Haastateltava 3)

Lasten kiintymyssuhteiden ja niiden mahdollisten häiriöiden merkitys lasten tukemiseen kävi ilmi haastateltavien vastauksista monessa eri yhteydessä. Haastateltavien kertoman mukaan kiintymyssuhteen katkeaminen tai sen häiriöt voivat näkyä lapsessa todella monella tapaa. Aluksi turvattomasti kiintyneillä lapsilla onkin mahdollisuus saada myöhemmin avoimuutta ja luottamusta lisääviä kokemuksia (Himberg ym. 2006, 56). Ongelmia korjataan päivittäisessä vuorovaikutuksessa muun muassa pyrkimällä siihen, että esimerkiksi vauvoja hoitaisi mahdollisimman paljon samat työntekijät, jotta jokainen päivä ei olisi lapsille liian erilainen. Tavoitteena lastenkotien käyttämissä omahoitajamallissa onkin, että lapsen suhde omahoitajaan olisi lapsen ensisijainen kiintymyssuhde (Timonen-Kallio 2012, 47). Kiintymyssuhteen ongelmia voidaan haastateltavien mukaan työstää myös siten, että lastenkodin työntekijä käy lapsen kanssa theraplay-työskentelyssä lastenkodin ulkopuolella. Lastenkodin työntekijät tukevat lapsia myös antamalla heille paljon läheisyyttä, mikä toisaalta myös eheyttää lasten kiintymyssuhteita. Hellyyttä ja turvallista koskettamista annetaan lapsille erinäisillä tavoilla, kuten halaamalla tai laittamalla hiuksia, mutta erityisesti haastateltavien vastauksista ilmeni lasten sylissä pitämisen tärkeys.

"-- ja pienten lasten kanssa ni varmaan tärkein on aina se syli--" (Haastateltava 2)

6.2 Psykkiset tekijät painottavat lasten tunnetaitojen kehitystä

Muutamit psyykkiset lasten kehitystä tukevat tekijät korostuivat selvästi haastateltavien vastauksista. Tunteet ovat haastateltavien mukaan merkittävässä roolissa pienten lasten kanssa tehtävässä työssä. Tärkeäksi kuvailtiin sellaisen ympäristön ja ilmapiirin luomista lapsille, jossa kaikkien tunnetilojen näyttäminen on sallittua eikä esimerkiksi kiukunpuuskat johda rangaistuksiin. Useat haastateltavat nimesivät yhdeksi tunnetyöskentelyn keinoksi tunteiden sanottamisen, minkä avulla lapsille annetaan sanoja omien tunteiden kuvailemisen tueksi. Kuitenkin, myös aikuisten omien tunteiden sanottaminen koettiin haastateltavien mukaan hyödylliseksi. Ihmisen hyvinvointi perustuukin tunteisiin sekä niiden tunnistamiseen, ja sekä tietoisuus omista tunteista että niiden tunnistaminen ovat myös pohja empatiakyvyn kehittymiselle ja mahdollisuudelle tunteiden säätelyyn (Nurmiranta ym. 2011, 55). Lasten tunteiden tunnistamisen ja säätelyn kehitys saattaa myös riippua lapsen kiintymyssuhteen laadusta. Lasten emotionaalinen kehitys on edistyneempää, jos lapsen kiintymyssuhde on turvallinen. (Hughes 2011, 143.)

"--ei me ei me kielletä mitään tunteita täällä näyttämästä päin vastoin niinku." (Haastateltava 5)

*”--sitten semmonen sanottaminen, et että susta varmaan tuntuu pahalta --”
(Haastateltava 2)*

Pelkkä tunteiden sanottaminen ei yksin riitä tukemaan lasten tunnetaitojen kehitystä, vaan haastateltavat painottivat myös tunteiden käsittelemisen tärkeyttä. Varsinkin lasten voimakaat tunnereaktiot vaativat syvempää käsittelyä yhdessä aikuisen kanssa. Tunnetaitokoulutuksen tukena ei lastenkoti Kotirauhassa käytetä juurikaan varsinaisia malleja tai menetelmiä, mutta joskus arkisemmat keinot, kuten tyynyn hakkaaminen tai vessapaperin repiminen, voivat haastateltavien mukaan tukea lasta tunteiden käsittelyssä ja hallinnassa. Tunteiden säätelyn hallinta onkin perusta tunneälylle, mikä kuuluu puolestaan yksilön persoonallisuuteen (Nurmiranta ym. 2011, 55).

Lapsen persoonallisuus alkaa rakentua jo pienenä monen eri tekijän, kuten identiteetin ja minäkuvan, kautta ja niiden kehittymistä voidaan tukea erilaisin menetelmin. Haastateltavat kertoivat käyttävänsä arjen menetelmänä muun muassa lasten valokuvausta. Lastenkotiajasta otetut valokuvat kerätään lapsille omiksi albumeiksi, jotka auttavat lapsia jäsentämään elettyä elämäänsä lastenkodissa. Lasten identiteetin rakentumisen tukena käytetään lastenkoti Kotirauhassa myös muun muassa Silta-mallia. Tällä Pelastakaa Lapset ry:n mallilla rakennetaan yhteyttä lapsen, tämän läheisten sekä lastenkodin välille ja eheytetään lapsen elämäntarinaa. Samalla pyritään rakentamaan yhteyksiä myös lapsen menneisyyden, tämän hetkisen elämän ja tulevaisuuden välille. Näihin tavoitteisiin pyritään muun muassa kertomalla tarinoita lapsesta ja perheestä, sukupuutyöskentelyllä sekä elämänjanaan tekemisellä. (Pelastakaa lapset 2015.) Haastateltavien mukaan osa lastenkodin työntekijöistä onkin saanut erillisen Silta-ohjaajan koulutuksen. Kuitenkin sukupuuta ja elämänjanaan käytetään työvälineinä Lastenkoti Kotirauhassa myös omahoitajan kanssa muutenkin.

Lapsen muisti kehittyikin niin, että 3-4-vuotiaana hän muodostaa niin sanotun omaelämäkerrallisen muistin, jonka avulla hän pystyy muistamaan eri vaiheita omasta elämästään sekä niihin liittyviä tapahtumia. Lapsi kykenee myös liittämään kokemukset tiettyyn aikaan sekä paikkaan ja tämän kautta muodostaa elämästään tarinaa, jossa on myös asioiden syysuhteita. Omaelämäkerrallisen muistin avulla lapset pystyvät siis paremmin jäsentämään elämäänsä sekä muodostamaan tunteita omasta itsestään sekä omista pyrkimyksistään. Tämä siis on uudenlainen vaihe lapsen minän kehityksessä. Kun lapsi luo kertomuksia omista kokemuksistaan, hän voi löytää niistä uusia merkityksiä sekä vahvistaa minän jatkuvuuden tunnetta. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 115 - 116.)

Haastateltavat korostivat myös lasten osallisuuden merkitystä lastenkodin arjessa. Yleensä lapset osallistuvat heitä koskeviin asiakassuunnitelmapalaveriin ja voivat näin ilmaista oman mielipiteensä asioihin. Myös lasten harrastukset ja esimerkiksi omien huoneiden sisustus

pyritään toteuttamaan lasten omien toiveiden mukaisesti. Lasten arvostuksen osoittaminen kuulemalla heitä ja huomioimalla heidät päätöksenteossa, tukevat lapsen myönteisen minäkuvan kehitystä.

" -- pyritään siihen, että lapsi osallistuis omiin asiakassuunnitelmapalaverihin. Toki niinku ikätason mukaisesti -- et se on semmonen missä lapsi kokee, että hänet niinku otetaan mukaan siihen päättämään niistä asioista ja.. ja et saa sanoa mielipiteensä." (Haastateltava 2)

6.3 Turvallinen arki ja kokonaisvaltainen terveys psykofyysisinä tekijöinä

Suurin osa haastateltavista mainitsi, että merkityksellisin asia lasten kehityksen tukemisessa on turvallinen arki. Lasten arki lastenkodissa alkaa sopeutumisella, mitä tuetaan haastateltavien mukaan muun muassa alun rauhoittumiskuukaudella sekä tarjoamalla lapselle oman huoneen rauha sijoituksen alusta alkaen.

"--me tota aina etukäteen totta kai sanotaan mejän täällä oleville lapsille, että nyt on tulossa uus.-- että aina vähän jotenkin än äs valmennetaan niitä lapsiakin ottamaan se tuleva lapsi vastaan--" (Haastateltava 5)

Haastateltavat kokivat, että lapsen turvallisuudentunteen vahvistaminen sijoituksen aikana on ensiarvoista. He myös tarkensivat, että työntekijöiden täytyy pystyä voittamaan lapsen luottamus sekä osoittamaan, että lastenkoti on turvallinen ympäristö asua, jotta lapset voivat sijoituksen alkaessa tuntea olonsa turvalliseksi. Kun lapsi alkaa kokea olonsa turvalliseksi ja hän on mahdollisesti muodostanut kiintymyssuhteen johonkin lastenkodin aikuiseen, voi hän alkaa keskittyä itseään kiinnostaviin asioihin ja näin hänen kokonaisvaltainen kehityksensä mahdollistuu. (Hughes 2011, 32.) Haastateltavien mukaan työntekijöiden jatkuva vaihtuminen kahdeksan tunnin välein ei tue lasten turvallisuudentunteen syntymistä, mutta haastateltavat painottivat kuitenkin, että heillä on onneksi melko pienet tiimit, joten vaihtuvuus on niin vähäistä kuin mahdollista. Työntekijöiden ja ympäristön luoman turvan ohella myös lastenkoti Kotirauhan selkeät rajat ja säännöt aikaansaavat lapsille turvaa, sillä lapset tietävät mitä heiltä odotetaan ja pystyvät ennakoimaan mahdollisia seuraamuksia. Vaikka lapsi tuntisi jo olonsa turvalliseksi lastenkodissa, saatetaan hänen turvallisuudentunnettaan joutua vahvistamaan uudelleen, jos lapsi jossain tilanteessa kokee turvallisuutensa uhatuksi (Hughes 2011, 32).

"No varmaan just se luottamus on se yks tärkein ja sen jälkeen lasten kanssa tulee paljon helpompi keskustella asioista ja ne uskaltaa tulla sanomaan jos niitä joku painaa--" (Haastateltava 6)

"--sehän se on se kliseinen vanha sanonta et rajat on rakkautta ni kyl se niinku vaan pitää paikkansa." (Haastateltava 5)

Turvallinen arki muodostuu haastateltavien mukaan kuitenkin myös konkreettisemmista asioista, kuten säännöllisestä päivärytmistä, mikä rakentuu esimerkiksi ruokailuiden sekä nukkumisen eli siis lasten perustarpeiden ympärille. Kun arjen tilanteet ovat rutinoituneita ja säännöllisiä, olematta kuitenkaan liian kankeita, voivat lapset helposti sopeutua arjessa vastaan tuleviin pieniin vaihteluihin ja tuntee silti olonsa turvalliseksi (Hughes 2011, 33).

"Että se arki korjaa.. aika paljon, että saa säännöllisesti ruokaa, on on vaadetta ja ja ei tarvii pelätä--" (Haastateltava 1)

Haastateltavat totesivat myös, että lastenkoti on lapsille koti, eikä siellä toimita minkään valmiiksi strukturoitujen mallien mukaan, vaan eletään kodinomaista arkea, jossa hyödynnetään enemmän käytännönläheisiä työtapoja. Timonen-Kallio (2012, 46 - 47) on tehnyt tutkimusta psykiatrisesta kotihoitosta lastenkodissa ja hän kuvaa haastattelujen tuloksissaan lastenkodin työntekijöiden kokemuksia siitä, että lastenkoti on nimenomaan koti, jossa ammatilliset vanhemmat pitävät lapsista huolta ja toimivat kuin vanhemmat kodeissaan. Lastenkoti-työ koettiin siis nimenomaan arkikeskeiseksi ja kodinomaiseksi eikä työntekijöiden koettu näin tarvitsevan erityisosaamista.

Haastateltavat mainitsivat, että tasapainoiseen arkeen kuuluu myös vahvasti fyysisen terveyden ylläpitäminen, mikä perustuu pienillä lapsilla perustarpeiden tyydyttämisen ohella muun muassa neuvolassa sekä hammaslääkärissä käynteihin. Myös psyykkisestä terveydestä huolehtimista pidettiin olennaisena osana lastenkotityötä, sillä haastateltavat kokivat että lähes kaikki sijoitetut lapset ovat jonkinlaisen terapian tarpeessa. Pääasiallisena hoitokeinona psyykkisiin ongelmiin haastateltavat näkivät korjaavan arjen, mutta he totesivat kuitenkin, että jos ongelmat ovat syvempiä, hakevat he lapsille ammattiapua lastenkodin ulkopuolelta. Myös lasten jo olemassa olevia hoitokontakteja jatketaan sijoituksen aikana. Haastateltavat korostivatkin, että heillä ei ole minkäänlaista psykiatrista osaamista eikä sellainen kuulukaan heidän työhönsä.

" Kun me ei olla täällä terapeutteja eikä me yritetäkään olla et kyl sitte tollasiin psyykkisen puolen asioihin ni kyl haetaan sitte apua--" (Haastateltava 2)

Mielenterveyden häiriöt ovatkin yleisiä lapsilla, jotka asuvat lastensuojelulaitoksissa. Näihin häiriöihin joudutaan usein hakemaan apua psykiatrian poliklinikalta. (Timonen-Kallio 2012, 35)

- 36.) Lastenkodin työntekijöiden tehtäviin kuuluu nimenomaan erottaa lasten normaali traumaattisten kokemusten jälkeinen oireilu, jonka hoito kuuluu lastenkotityöhön ja psykiatrasta hoitoa edellyttävä oireilu. Nämä tulkinnat jäävätkin yleensä työntekijäkohtaisesti tehtäviksi. (Timonen-Kallio 2012, 45.) Ongelmaksi voi lastenkodeissa usein muodostua myös psykiatristen ongelmien lääkehoito, sillä lastensuojelun yksiköissä ei ole tarvittavaa lääketieteellistä osaamista lääkehoitojen toteuttamiseksi (Timonen-Kallio 2012, 35 - 36.) Timonen-Kallio (2012, 51) näkee lastenkotien psykiatrisen osaamisen vahvistamisen yhtenä tärkeänä kehityskohtana.

6.4 Muut tekijät

Vaikka lastenkodissa tehdään työtä melko kodinomaisessa ympäristössä, ovat työntekijät kuitenkin koulutettuja ammattilaisia. Haastateltavat eivät vastauksissaan nimenneet ammatillisuutta lasten tukemisen keinona, mutta se sisältyi selvästi kaikkiin haastateltavien mainitsemiin tukemisen keinoihin. Jotta lasten kehitystä voidaan tukea mahdollisimman laajalaisesti, täytyy työntekijöiden haastateltavien mukaan kyetä huomioimaan lasten taustat kaikessa työskentelyssä, sillä lapset tulevat lastenkotiin todella erilaisista lähtökohdista. Koska lastenkodissa työntekijät vaihtuvat useaan kertaan päivän aikana, toteavat haastateltavat, että on ensiarvoisen tärkeää että tiedonkulku toimii ja työntekijät kirjaavat ylös kaiken olennaisen lasten päivästä. Lastensuojelutyön pakollisena osana onkin asiakirjojen tekeminen ja työn dokumentointi. Jos työtä ei kirjata, voi tärkeitä asioita ja yksityiskohtia kadota eikä työtä voida jakaa. Hyvä asiakastietojen ylläpitäminen turvaa niin työntekijän kuin asiakkaankin asemaa. Kirjaaminen vaatii kuitenkin myös valintojen tekemistä kirjattavista asioista, joten kirjoittaminen vaatii aina myös ammatillista tietoa ja taitoa. (Kääriäinen, Leinonen & Metsäranta 2006, 9 - 10.)

Haastatteluista kävi ilmi, että lapsille työntekijöiden hyväksyvä ja vastaanottavainen asenne heidän vanhempiaan kohtaan on erityisen tärkeää. Työntekijöiden täytyykin siis kyetä jättämään omat tunteensa ja henkilökohtaiset mielipiteensä syrjään ja toimimaan vanhempien kanssa ammattimaisesti, jotta he voivat tukea lasten ja vanhempien suhdetta. Työntekijöiden työnkuvaan kuuluu haastateltavien mukaan kuitenkin myös kyky tunnistaa, milloin vanhempien vierailuista on lapselle enemmän haittaa kuin hyötyä ja raportoida asia eteenpäin ensisijaisesti lasten etu huomioiden. Tämäkin vaatii työntekijöiltä ammattitaitoa.

7 Pohdinta

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, millaisilla eri tavoilla ja keinoilla työntekijät voivat tukea pienten lasten psyykkistä ja sosiaalista kehitystä lastenkodin arjessa. Onnistuimme mielestämme tavoitteessamme, sillä saimme haastatteluiden avulla todella laajan kirjon eri-

laisia kokemuksia lasten tukemisesta. Ryhmähaastattelu oli aineistonkeruumenetelmänä toimiva ja saimme jo kahdella haastattelukerralla kattavasti tietoa tutkittavasta aiheesta. Uskomme, että strukturoidumpi haastattelu hieman tarkemmilla kysymyksillä olisi kuitenkin voinut olla toimivampi tapa ja haastateltavat eivät olisi hämmentyneet kysymysten laajuudesta. Tekemissämme haastatteluissa vaikutti välillä siltä, että haastateltavat eivät aina oikein tienneet, mistä lähteä vastauksissa liikkeelle, koska lasten tukeminen on käsitteenä niin laaja-alainen.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kuvata lastenkoti Kotirauhan työntekijöiden kokemuksia pienten lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta sijoituksen aikana. Tutkimuksen tulokset -kappaleessa erittelemme aineistosta poimittuja lasten tukemisen keinoja aineiston analyysin tuloksena syntyneiden pääluokkien mukaisesti. Luokittelumme yhdeksi pääluokaksi muodostuneisiin psykofyysisiin tekijöihin kuuluvat yläluokat terveys ja turvallinen arki koostuvat selkeästi sekä fyysisistä että psyykkisistä seikoista. Vaikka emme siis tässä opinnäytetyössä tutkineet fyysisen kehityksen tukemista, koimme että emme voineet jättää näitä haastatteluissa ilmenneitä fyysisiä tekijöitä pois tutkimuksen tuloksista niiden merkityksellisyyden vuoksi. Lisäksi, pelkkien psyykkisten tekijöiden mainitseminen olisi vääristänyt tuloksia.

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys muodostui sosiaalisen kehityksen teoriasta, psyykkisen kehityksen teoriasta sekä lasten psyykkisen ja sosiaalisen tukemisen keinoista. Koska ohjasimme haastattelun kulkua psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen yläkäsitteiden avulla, kertoivat haastateltavat nimenomaan psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen edistämiseen liittyviä käytännön tukemisen keinoja kokemustensa pohjalta. Psyykkisestä kehityksestä korostui tunne-elämän kehitys, minkä tukemiseen haastateltavilla oli useampia keinoja. Turvallisuuden tunteen muodostumisen merkitys tunne-elämän kehitykseen on merkittävä ja tämä painottui myös haastateltavien kokemuksissa. Lapsen persoonallisuus kehittyy kaikessa vuorovaikutuksessa eivätkä haastateltavat nimenneetkään mitään tiettyjä menetelmiä sen tukemiseen. Kuitenkin haastateltavien mainitsemat toimintatavat, kuten erilaiset omanelämäkerralliset menetelmät sekä osallisuuden tukemisen tavat, voidaan tulkita minäkuvaa ja identiteettiä tukevinä keinoina ja tätä kautta psyykkiseen kehitykseen kuuluvan persoonallisuuden kehityksen tukemiseen. Kehityspsykologiassa psyykkistä varhaiskehitystä käsitellään useimmiten omana lukunaan, mutta huomasimme, että Mahlerin teoriaan kuuluvien vaiheiden tukeminen on sidoksissa lähes kaikkeen psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemiseen, joten sen voidaan katsoa sisältyvän haastateltavien kokemuksissa eri tukemisen muotoihin. Lasten kognitiivisen kehityksen tukeminen ei puolestaan juuri ilmennyt haastateltavien kokemuksista, vaikka se onkin selkeä osa psyykkistä kehitystä kehityspsykologisessa viitekehyksessä. Tästä voidaan tulkita, että psyykkisen kehityksen tukemisen keinot painottuvat lastenkoti Kotirauhassa tunne-elämän ja persoonallisuuden kehityksen tukemiseen.

Haastatteluissa ilmenneet sosiaalisen kehityksen tukemisen keinot olivat hyvin yhteneväisiä aiheen teoriaperustassa ilmenevien kehityksellisten osa-alueiden kanssa. Haastateltavat kertoivat paljon kokemuksia lasten varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteiden tukemisesta erilaisin keinoin. Myös sosiaalisten taitojen kehitys korostui haastateltavien tukemisen kokemuksissa. Kehityspsykologisessa teoriassa painotetaan vanhempien merkitystä sosiaalisten taitojen kehityksessä, kun taas lastenkotiympäristössä lapsen ja vanhemman vuorovaikutussuhdetta korvaa haastateltavien mukaan työntekijöiltä saatu tuki ja kasvatustuki.

Havaitsimme, että haastateltavien kokemukset psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisen työmenetelmistä vastaavat melko suurelta osin teoreettisessa viitekehityksessämme esiteltyjä psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisen keinoja, vaikka haastattelukysymyksemme ohjasivat haastattelun kulkua lähinnä kehityspsykologisiin yläkäsitteihin eikä siis käytännön tasolla. Päivittäisessä lastenkotityössä tehtävän lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisen voidaan siis tulosten perusteella olettaa pohjautuvan kehityspsykologiseen tietoon.

Vaikka haastateltavilla oli paljon erilaisia kokemuksia lasten kehityksen tukemisesta, oli keinoissa myös paljon yhtäläisyyksiä. Yllätyimme siitä, miten paljon lastenkoti Kotirauhassa korostetaan arjen korjaavaa vaikutusta ja toisaalta miten vähän heillä on käytössään haastatteluissa mainitun Silta-mallin kaltaisia strukturoituja työskentelymenetelmiä. Kaikissa vastauksissa painottui selvästi käytännönläheisyys ja lastenkodin kodinomaisuus. Jäimme miettimään voivatko työntekijät havaita lasten ongelmia riittävästi arkisten toimien ohessa ja jääkö lasten trauma ja syvempiä ongelmia kokonaan käsittelemättä. Toisaalta kodinomaisuus lastenkodissa on siellä asuvien lasten kannalta myös positiivinen seikka, sillä hyvin laitosmaista ympäristöä on vaikeampi pitää kotina. Myös menetelmien käytännönläheisyys tähtää luultavasti juuri siihen, että lapset kokevat olevansa lastenkodissa ennemminkin yhteisön jäseniä kuin työntekijöiden toiminnan kohteita. Uskomme, että työntekijät voivat kohdata lapset aidommin ja antaa heille enemmän aikaa, jos erityisten työskentelymallien suunnitteluun ja työstämiseen ei kulu lastenkoti Kotirauhassa juurikaan työaikaa.

Tiesimme jo ennalta, että lastenkodeista ei välttämättä löydy varsinaista psykiatrista osaamista, mutta hämmästyimme silti, että lasten psyykkisen oireilun ja traumojen käsittelyyn ei ole oikeastaan käytössä muita keinoja kuin keskustelu, joten usein joudutaan turvautumaan ulkopuoliseen ammattiapuun. Mielestämme tällainen psykiatrin osaaminen ei ole riittävää lastenkotityöhön ja psyykkisen oireilun käsittelyä keinoja tulisi olla kattavammin. Pohdimme aiheita kuitenkin myös lasten näkökulmasta ja mietimme pystyvätkö lapset käyttäytymään luonnollisemmin ja avoimemmin työntekijöille juuri sen takia, koska he toimivat enemmän vanhemman kuin terapeutin roolissa. Kuitenkin arkisten menetelmienkin käytössä olisi hyvä, että asioiden verbaalisen käsittelyn lisäksi lapselle olisi tarjolla myös muunlaisia

keinoja ilmaista itseään ja käsitellä vaikeita asioita, koska kaikki lapset eivät ilmaise itseään samantlaisilla keinoilla. Mielestämme asioita voisi pienten lasten kanssa käsitellä myös erilaisin kuvallisen ilmaisun tai musiikin keinoin.

Lastenkotityön menetelmiin ei usein kuulu akuutti kriisityö, sillä sijoitukset ovat useimmin suunniteltuja. Lastenkoti Kotirauhan työntekijät kuitenkin kertoivat, että lastenkodin lähialueella ei ole vastaanottokoteja, joten heille tulee paljon lapsia kiireellisenä sijoituksena. Vastaanottokotityöhön puolestaan kuuluu yleensä vahvasti kriisityö, joten pohdimme pitäisikö näin ollen myös lastenkoti Kotirauhassa olla vahvempaa kriisityön osaamista ja menetelmiä eritoten kiireellisesti sijoitettujen lasten tueksi.

Toisaalta tekemämme havainnot ovat yhteneväisiä Eeva Timonen-Kallion (2012) tutkimuksen tulosten kanssa. Myös Timonen-Kallio oli havainnut, että lastenkodeissa eletään kodinomaista arkea eikä psykiatrista osaamista juurikaan ole. Hän tähdentääkin, että psykiatrisen osaamisen lisääminen psykiatristen poliklinikoiden kanssa tehtävällä tiiviillä yhteistyöllä olisi lastenkodeille tärkeää lasten tukemisen kannalta.

Lastenkoti Kotirauhassa on tulosten perusteella selvästi melko yhteneväinen toimintakulttuuri eli kaikki työntekijät tekevät työtä samojen arvojen pohjalta hyödyntäen samoja toimintatapoja. Luulemme, että opinnäytetyömme siis lähinnä vahvistaa lastenkodin olemassa olevaa toimintakulttuuria ja työntekijöiden yhteisöllistä tapaa tehdä työtä. Työssä kuin työssä voi työtavat myös tiedostamatta tietyllä tapaa rutinoitua, jolloin omaa työtä ja sen menetelmiä ei enää tule reflektoitua päivittäisessä työskentelyssä, joten tutkimuksemme varmasti laittaa lastenkodin työntekijät taas pohtimaan työskentelyään uudella tavalla ehkä saaden siihen myös uusia näkökulmia ja kenties myös uusia työskentelytapoja. Työelämäkumppanin saaman hyödyn ohella emme usko tehneemme opinnäytetyössämme mitään varsinaisia uusia löydöksiä, mutta opinnäytetyöstämme voi kuitenkin olla hyötyä esimerkiksi sosiaalialan opiskelijoille selkeyttämään sitä, millaista työ lastenkodissa voi sisällöllisesti olla sekä vahvistamaan lastenkotien työntekijöiden toimenkuvaa ja ammatti-identiteettiä.

Olisi mielenkiintoista jos aiheesta tehtäisiin laajempaa lisätutkimusta eli haastateltaisiin työntekijöitä eri lastenkodeista eri puolilla Suomea, jotta voisimme nähdä, ovatko saamamme tulokset vain yksikkökohtaisia ja vaihtelevatko käytännöt sekä työmenetelmät paikkakunnittain vai ovatko opinnäytetyömme tulokset yleistettävissä koskemaan suomalaisia lastenkoteja laajemmin.

8 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Jotta tutkimusta voidaan pitää eettisesti hyvänä, sen tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, johon kuuluvat muun muassa eettisesti kestävät sekä tiedeyhteisön hyväksymät tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmät (Hirsjärvi ym. 2009, 23; Vilkkä 2005, 30). Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös tutkimustyön rehellisyys sekä raportoinnin yksityiskohtaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132 - 133). Pyrimmekin opinnäytetyössämme raportoimaan koko tutkimuksen etenemisen mahdollisimman tarkasti, jotta tutkimus olisi luotettava. Tutkimuksen sisäiseen johdonmukaisuuteen kuuluu myös tutkimusraportissa käytetyt lähteet eli sellaisia lähteitä käytetään ja miten niitä hyödynnetään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127). Olemmekin kiinnittäneet läpi opinnäytetyön huomiota lähteiden tarkkaan merkitsemiseen sekä siihen, että lähteet olisivat mahdollisimman luotettavia ja ajankohtaisia.

Tutkittavan henkilön oikeuksiin kuuluu saada tietää tutkimuksen idea ja osapuolet, mihin hänen antamaansa tietoa ja tutkimuksen tuloksia käytetään sekä mahdollisuus lisätiedon saamiseen. Myös tutkittavan antamien tietojen mahdollisesta hävittämisestä on annettava selvitys tutkimuksen kohteelle. (Vilkkä 2005, 154.) Kirjoitimme työelämäkumppanina toimivaan lastenkotiin saatekirjeen, jossa kerromme tutkimuksen aiheesta sekä siitä, mihin tietoa käytetään sekä missä se julkaistaan. Saatekirjeessä selostetaan myös tutkittavien antaman tiedon hävittämisestä tutkimuksen päätyttyä sekä tutkimuksen luottamuksellisuudesta eli annettujen henkilötietojen pysymisestä ainoastaan tutkijoilla itsellään. Saatekirjeessä on lisäksi tutkijoiden yhteystiedot lisätietojen pyytämistä varten. Annoimme saatekirjeen lastenkodin johtajalle eteenpäin toimitettavaksi vieraillessamme lastenkodilla ensimmäistä kertaa. Tarkoituksena oli, että lastenkodin kaikki työntekijät saisivat aluksi lukea saatekirjeestä, mistä opinnäytetyössämme on kysymys ja näin ollen he voisivat itse pohtia halukkuuttaan osallistua tutkimukseen ja ilmoittaa lastenkodin johtajalle, jos osallistuminen kiinnostaisi. Ilmeisesti lastenkodin johtaja oli kuitenkin kysynyt tutkimukseen osallistumisesta vain tietyiltä työntekijöiltä, jotka hän näki parhaimpina ehdokkaina tutkimuksen aiheen kannalta eli kenellä on kokemusta nimenomaan pienten lasten kanssa työskentelystä. Valinnat perustuivat ilmeisesti osaltaan myös siihen, ketkä olivat töissä lastenkodille sopivina haastattelupäivinä. Nämä johtajan valitsemat työntekijät olivatkin ymmärtääksemme loppujen lopuksi ainoita, jotka olivat lukee-neet saatekirjeemme. Halusimme toki haastateltaviksi työntekijöitä, joilla on kokemusta tutkimuksemme aiheesta, mutta eettisyyden puolesta voidaan kuitenkin pohtia, oliko kyseisten työntekijöiden osallistuminen täysin vapaaehtoisuuteen perustuvaa vai onko heille luotu paine osallistua haastatteluun kysymällä nimenomaan juuri heitä osallistumaan. Toisaalta on myös mahdollista, että emme olisi saaneet haastatteluun osallistujia, jos työntekijöiden olisi pitänyt itsenäisesti ottaa meihin yhteyttä halutessaan osallistua tutkimukseen.

Toinen pohtimisen arvoinen eettinen seikka on toinen haastattelukertamme. Koska informaa-

tio haastattelustamme ei ollut mennyt perille työntekijöille asti, joutuivat toiseen haastatteluun osallistuneet työntekijät tutkimuksemme informanteiksi ilman, että he olivat etukäteen ilmaisseet halukkuuttaan osallistua. Kyseisenä päivänä paikalla olleet työntekijät vaikuttivat selvästi tuntevan häpeää siitä, että lastenkodilla oli tapahtunut virhe tiedonkulussa haastattelu koskien eivätkä he halunneet, että joutuisimme perumaan koko haastattelun, koska olimme ajaneet paikkakunnalle melko kaukaa. Näin ollen paikalla oleville työntekijöille saattoi syntyä paine tutkimukseen osallistumisesta, jotta emme joutuisi lähtemään tyhjin käsin takaisin. Yritimme kuitenkin varmistaa haastateltavien vapaaehtoisuutta ennen haastattelua siten, että haastateltavat saivat ensin lukea saatekirjeemme, minkä jälkeen kysyimme, ovatko he varmoja osallistumishalukkuudestaan ja painotimme, että haastattelusta on mahdollista jäädä vielä halutessaan pois. Kaikki osallistuneet sanoivat kuitenkin haluavansa osallistua.

Kaikki työntekijät molemmilla haastattelukerroilla allekirjoittivat myös suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta ennen haastattelun alkua. Suostumuspaperissa varmistettiin vielä, että jokainen haastateltava ymmärtää osallistumisen olevan täysin vapaaehtoista ja kerrottiin, mihin annettua tietoa käytetään sekä miten se käsitellään.

Pohdimme jälkikäteen, olisimmeko voineet jotenkin ehkäistä lastenkodilla tapahtuneet tiedonkulun katkokset. Olimme kuitenkin jo lastenkodilla vieraillessamme lyöneet lukkoon molemmat haastattelupäivät ja lastenkodilta luvattiin olla yhteydessä, jos sovittujen päivien osalta tulisi mitään muutoksia. Olimme myös haastattelukertojen välissä sähköpostitse yhteydessä lastenkodin johtajaan toisen asian tiimoilta, joten emme usko että kohdatut ongelmat johtuivat meidän ja työelämäkumppanin välisen yhteistyön tai yhteydenpidon puutteista.

Tärkeä asia tutkimusta tehdessä on tutkittavien tietosuojaa ja sen turvaaminen, niin että kehtää yksittäistä henkilöä ei voi tunnistaa tutkimuksen tuloksista eikä kenenkään yksityisyyttä saa vaarantaa tutkimuksen aikana (Heikkilä 2014, 29). Tässä tutkimuksessa takasimme tutkittavien tietosuojaa siten, että vain opinnäytetyön tekijät käsittelivät kerättyä aineistoa eli haastatteluiden ääni- ja videonauhoja sekä litteroituja haastatteluja. Litterointia ja aineiston analyysiä tehtiin niin, että paikalla oli vain opinnäytetyön tekijät. Litteroituihin haastatteluihin ei myöskään laitettu haastateltavien nimiä, vaan vastaukset eroteltiin numeroimalla haastateltavat. Näin ollen, kun litterointi oli tehty ja ääni- ja kuvanauhat tuhottu, ei jäljellä olevissa materiaaleissa ollut enää tunnistettavia tietoja. Kaikkia tietoja säilytettiin koko prosessin ajan opinnäytetyön tekijöiden omilla tietokoneilla, jotka ovat salasanoilla suojattuja eivätkä ole muiden henkilöiden käytössä.

Pohdimme, riskeeraako Lastenkoti Kotirauhan nimen käyttäminen haastateltavien tietosuojaa, joten kysyimme lastenkodin johtajalta, haluavatko he että käytämme lastenkodin

nimeä opinnäytetyössämme vai eivät. Hän koki, että nimen käyttäminen ei ole ongelma, joten saimme lastenkodin johtajalta luvan nimen käyttämiseen.

Keräsimme ennen molempia haastatteluja haastateltavilta esitietolomakkeiden avulla tietoa heidän koulutustaustastaan sekä siitä, kuinka pitkä työkokemus heillä on lastensuojelussa. Ajatuksenamme oli, että jos vastauksissa on suuria eroavaisuuksia, voisimme löytää eroille mahdollisia syitä haasteltavien koulutus- ja työtaustoista. Joitain pieniä eroavaisuuksia olikin huomattavissa, mutta tajusimme, että jos erittelemme annettuja vastauksia koulutustaustojen mukaan, on tuloksista ehkä mahdollista tunnistaa yksittäisiä työntekijöitä, sillä haastateltavia oli vain kuusi ja heillä oli useita eri koulutustaustoja. Päädyimme siis anonymiteetin varmistamiseksi jättämään tiedot koulutustaustoista hyödyntämättä analyysissa.

Tutkimuksen aikana käytetyt menetelmät tulee esitellä tarkasti ja on pidettävä huolta, ettei alkuperäishavaintoja muokata sillä tavalla, että tulos on vääristynyt (Hirsjärvi ym. 2009, 26). Pyrimmekin osoittamaan opinnäytetyömme aineiston analyysin ja tulosten pätevyyttä antamalla esimerkin analyysin etenemisestä liitteenä, jotta opinnäytetyömme raportointi olisi mahdollisimman avointa. Esimerkki analyysia on kuitenkin supistettu varsinaisesta analyysista jättämällä siihen vain yhden alkuperäisilmaukset kustakin aiheesta. Näin esimerkki on selkeämpi ja sitä on helpompi lukea.

Lähteet

Broberg, M. 2010. Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi. Väestöliitto.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7.painos. Tampere: Vastapaino.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Himberg, L., Laakso, J., Näätänen, R., Peltola, R. & Vidjeskog, J. 2006. Kehittyvä ihminen - psykologia 2. 1.-7.painos. Helsinki: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.-17. painos. Helsinki: Tammi.

Hughes, D. A. 2006. Tie traumasta tervehtymiseen - rakkauden herättäminen syvästi vaurioituneissa lapsissa. Tampere: PT-kustannus.

Hughes, D. A. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus - toimivuutta kasvatukseen. Tampere: PT-kustannus.

Isokorpi, T. 2004. Tunneoppia - parempaan vuorovaikutukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Juntunen, A., Mattila, K-P. & Myöhänen, A. 2004. Tästä tulee tori - näkökulmia turvalliseen kasvuun. Helsinki: Sininauhaliitto.

Kalland, M. 2005. Kiintymyssuhdeteorian kliininen merkitys: soveltaminen erityistilanteissa. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintymisen. 1.-4. painos. Vantaa: WSOY, 198-233.

Kananen, J. 2008. Kvali - kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä - Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Toinen painos. Helsinki: WSOY.

Kronqvist, E-L & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityspsykologia - matkalla muutokseen. 1.painos. Helsinki: WSOY.

Kääriäinen, A., Leinonen, A. & Metsäranta, H. 2006. Lastensuojelutyön dokumentointi - Opastusta ja ideoita käytäntöön. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.

Lastenkoti Kotirauha. 2015. <http://www.lastenkotikotirauha.fi/> Luettu 18.2.2015.

Lastensuojelulaki. 2007. Suomen lakikokoelma. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L10P49> Luettu 11.10.2014.

Lastensuojelun keskusliitto. 2015. Sanasto. <http://www.lastensuojelu.info/fi/sanasto.html> Luettu 18.2.2015.

Lämsä, A-L. 2009. Yhteiskunnan muutos ja elämän riskit. Teoksessa Lämsä, A.-L. Mun on paha olla - näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 21-32.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015a.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/3_4-vuotias/sosiaaliset_taidot/ Luettu 19.1.2015.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015b.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/4_5-vuotias/sosiaaliset_taidot/ Luettu 19.1.2015.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015c.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/5_6-vuotias/sosiaaliset_taidot/ Luettu 19.1.2015.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015d.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/6_7-vuotias/sosiaaliset_taidot/ Luettu 19.1.2015.

Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mikkola, L. 2006. Tuen merkitykset potilaan ja hoitajan vuorovaikutuksessa. Jyväskylän yliopisto.

Möller, S. 2005. Suunnitelmallinen työskentely tekee lapsesta asiakkaan. Teoksessa Reijonen, M. (toim.) Voimaa perhetyöhön - arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 61-69.

Neitola, M. 2011. Lapsen sosiaalisen kompetenssin tukeminen - vanhempien epäsuorat ja suorat vaikutustavat. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/72512/AnnalesC324Neitola.pdf?sequence=1>
Luettu 15.1.2015.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Nurmiranta, H., Leppämäki, P & Horppu, S. 2011. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. 3. painos. Helsinki: Kirjapaja.

Pahkala, K. 2010. Lapsen osallisuuden vahvistaminen Kalajoen perhe- ja sosiaalityössä. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.) Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 26-36.

Pelastakaa lapset. 2015. Pelastakaa Lapset ry:n SILTA-malli.
<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/silta-toiminta/> Luettu 13.4.2015.

Raunio, K. 2011. Olennainen sosiaalityössä. Toinen, uudistettu painos. Helsinki: Gaudeamus.

Saastamoinen, K. 2008. Lapsen asema sijaishuollossa - käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa - käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima.

Salo, S. 2011. Parisuhdeongelmat ja lasten psyykinen hyvinvointi: kaksi tutkimusnäkökulmaa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Silvén, M. & Kouvo, A. 2010. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykinen hyvinvointi. Teoksessa Silvén, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet - polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva kustannus, 65-90.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. 1. painos. Helsinki: WSOYpro.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2009. Traumaattisten tilanteiden psykososiaalinen tuki ja palvelut - opas kunnille ja kuntayhtymille. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Taskinen, S. 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. 1.-2.painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Timonen-Kallio, E. Kasvatusta vai hoitoa? - Lastenkotityö kotitapaisuuden ja mielenterveyden tulkintakehyksessä. Teoksessa Timonen-Kallio, E. & Pelander, T. (toim.) Lastensuojelun ja psykiatrian rajapinnoilla. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 35-55

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilko-Riihelä, A. & Laine, V. 2012. Mielen maailma 2- kehityspsykologia. 5., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Kuviot

Kuvio 1: Lapsen kehityksen osa-alueet (mukailten Kronqvist & Pulkkinen 2007)	10
--	----

Liitteet

Liite 1 Saatekirje.....	47
Liite 2 Suostumus tutkimukseen osallistumisesta	48
Liite 3 Esitietolomake	49
Liite 4 Haastattelukysymykset	50
Liite 5 Tutkimuslupa.....	51
Liite 6 Esimerkki sisällönanalyysin luokittelusta	52

Liite 1 Saatekirje

Hei!

Olemme kaksi sosionomi-opiskelijaa Laurea-ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä liittyen lastenkodin työntekijöiden kokemuksiin pienten lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta sijoituksen aikana.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, johon keräämme aineistoa lastenkodin työntekijöiltä ryhmähaastattelujen avulla. Tarvitsemme tutkimukseemme haastateltaviksi siis noin 6-8 lastenkodin työntekijää, joilla on kokemusta pienten lasten kanssa työskentelystä. Haastateltavien koulutustaustalla ei ole merkitystä.

Ryhmähaastattelut suoritetaan kevään 2015 aikana ja haastateltavat saavat haastattelukysymykset etukäteen hyvissä ajoin ennen haastattelutilannetta. Keräämme haastattelujen aluksi kaikilta haastateltavilta esitiedot, minkä jälkeen suoritamme ryhmähaastattelut. Haastattelut nauhoitetaan ja videoidaan, jotta voimme tunnistaa tiedon purkamista varten, kuka haastateltavista on sanonut mitään. Haastatteluiden jälkeen litteroimme haastattelut ja poistamme kaikki tunnistettavissa olevat tiedot haastatteluun osallistuneista.

Kaikki haastattelumateriaalit ovat käytössä vain opinnäytetyön tekijöillä ja tutkimuksen tekemisen jälkeen kaikki haastattelun nauhoitteet ja tekstiversiot tuhoataan. Haastatteluista saatua aineistoa käytetään kuitenkin anonymisti opinnäytetyön materiaalina.

Opinnäytetyön valmistuttua se julkaistaan Theseus-julkaisuarkistossa ja tuodaan tiedoksi opinnäytetyön työelämäkumppanina toimineelle lastenkodille.

Jos sinulla on kysyttävää tutkimukseen liittyen, ota rohkeasti yhteyttä jompaankumpaan meistä joko puhelimitse tai sähköpostitse!

Ystävällisin terveisin,

Iina Salminen
iina.salminen@laurea.fi
puh.

Leena Poutiainen
leena.poutiainen@laurea.fi
puh.

Liite 2 Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Osallistun Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden Iina Salmisen ja Leena Poutiaisen opin-
näytetyön haastattelututkimukseen ja ymmärrän, että osallistuminen perustuu vapaaehtoi-
suuteen.

Suostun siihen, että haastattelusta saatua materiaalia käytetään lähteenä opinnäytetyössä,
joka julkaistaan myös Theseus-julkaisuarkistossa (www.theseus.fi) ja esitellään Laurea-
ammattikorkeakoulussa sekä Lastenkoti Kotirauhassa sen henkilöstölle.

Minulle on selvennetty, että haastattelumateriaalia käsitellään luottamuksellisesti ja kaikki
henkilötietoja sisältävät tai muut haastateltavien tunnistamisen mahdollistavat materiaalit
hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Haastateltavien henkilötietoja ei julkaista tutkimukses-
sa.

Päiväys:

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys:

Liite 3 Esitietolomake

Haastateltava: (nro)

Koulutustausta:

Työkokemus lastensuojelussa (vuosina):

Liite 4 Haastattelukysymykset

Opinnäytetyön teemahaastattelun haastattelukysymykset:

Miten lapsen kehitystä voidaan tukea sijoituksen alkuvaiheessa?

Miten lapsen kehitystä voidaan tukea sijoituksen myöhemmässä vaiheessa?

- psyykkinen varhaiskehitys
- persoonallisuus
- kognitiot
- tunteet
- vuorovaikutus
- kiintymyssuhteet
- sosiaaliset taidot

Liite 5 Tutkimuslupa

Tutkimuslupa-anomus

Lastenkoti Kotirauha
Pekka Tölä
Heinola

Opiskelemme sosionomeiksi Laurea-ammattikorkeakoulussa Espoon Otaniemessä. Anomme tutkimuslupaa opinnäytetyötämme varten. Toteutamme opinnäytetyön haastattelututkimuksena videoituja ryhmähaastatteluja hyödyntäen. Tarkoituksena on kuvata lastenkodin työntekijöiden kokemuksia pienten lasten psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisesta sijoituksen aikana. Tavoitteenamme on siis selvittää, millaisilla eri tavoilla ja keinoilla työntekijät voivat tukea pienten lasten psyykkistä ja sosiaalista kehitystä lastenkodin arjessa.

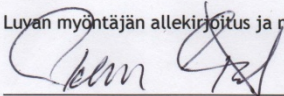
Käsitlemme kaikki saamamme tiedot luottamuksellisesti sekä salassapitovelvollisuutta kunnioittaen. Opinnäytetyötä ohjaavat Laurea-ammattikorkeakoulun lehtorit Tuula Saarnio ja Mirva Alapoikela.

Heinolassa 5.3.2015

Leena Poutiainen iina Salminen

- Lupa myönnetty
 Lupa evätty

Luvan myöntäjän allekirjoitus ja nimenselvennys

PEKKA TÖLÖ
Lastenkodin johtaja

Liite 6 Esimerkki sisällönanalyysin luokittelusta

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka
" Me vietetään aina hyvin.. hyvin hyvin kaikki juhlat. Syntymäpäivät ja kaikki meillä.-- Ja niistä jää varmasti hyvät muistot--"	Yksilöllisten sekä yhteisöllisten juhlien viettäminen	Yhdessä tekeminen lasten kanssa	Vuorovaikutus	Sosiaaliset tekijät
"-- nehän on sitä kukkuu-leikit ja kaiken maailman hypyttämiset ja sellaset, nehän on just sitä mitä ne niinku tarvii--"	Lasten kanssa leikkiminen			
"-- mut on piiloleikkiä ja piirretään, askarrellaan, muovavillaan, tehdään kaikkee, lasketaan mäkeä. Se on just sitä kanssa sen.. sen kiintymys-suhde.. suhteenkin korjaamista et kaikkee sellasta."	Erilaiset aktiviteetit lapsien kanssa			
"-- et lapsille tulis semmonen olo et ne saa puhua ihan mistä vaan, mitkään asiat ei oo kiellettyjä--"	Lasten kuunteleminen tilanteesta riippumatta	Lasten aito kuunteleminen		
"-- aikuinen ei saa kauhistua niitä tarinoita, että se et sit vaan pitää olla neutraali ja avoimia kysymyksiä esittää."	Lasten kokemusten kuunteleminen ilman johdatelua			
"--niinku ääneen niinku semmosta pohdintaa tai pohdiskelua lapsen kanssa, että se on semmonen mitä me tehään sitte."	Asioiden käsitteleminen keskustelemalla	Lasten vuorovaikutustaitojen tukeminen		
"-- seki on niinku hirveen tärkeätä, et myös aikuinen näyttää tunteensa--"	Inhimillisen roolimallin näyttäminen lapsille			
"-- me käytiin juuri leikkipuistossa ja kirjastossa.-- Ja herkuttelemasa."	Omahoitajasuhteen vahvistaminen omahoitajajäseninä sekä arjessa	Omahoitajamallin käyttö	Ihmissuhteet	
"-- No ihan ensin ku se lapsi tänne tulee ni tottakai me pyritään -- et sen omahoitaja olis sen ottamassa	Turvallisen omahoitajasuhteen perustan luomi-			

vastaan."	nen lapsen saapuesssa			
"-- jos on pitänyt huonosti vanhemmat yhteyttä, ni kyl sitä yritetään täältä käsin niinku viritellä että, et se sitten alkais."	Lasten sukulaisuhteiden juurruttaminen	Lasten läheisverkostojen vahvistaminen ja ylläpitäminen		
"-- ensisijaisesti pyritään aina siihen, että et ne suhteet niihin läheisiin ihmisiin säilyy. Et ei oo niinku tarkotuskaan katkasta niitä."	Lasten jo olemassa olevien perhe- ja sukulaisuhteiden säilyttäminen			
"--sitten jos ja kun on pitempään niin sitten heti päiväkotiin tai sitten ees jotain kerhoa tai jotain semmosta että tulis niitä nimenomaan niitä kavereita-tän talon ulkopuolelta siis nimenomaan. Että niinku tulee sitä äs normaalia elämää sitten sieltä."	Kaverisuhteiden tukeminen ja niiden luomiseen kannustaminen			
"-- me pyritään niinku katsomaan silmiin ku juotetaan tuttipullolla--"	Lasten kiintymyssuhteiden ongelmien korjaaminen vuorovaikutuksen avulla	Lasten kiintymyssuhteiden korjaaminen	Kiintymyssuhde	
"-- mä oon käyny yhen tytön kanssa.. olikse nyt vuoden verran theraplayssa, missä sitä kiintymyssuhdetta luotiin."	Lasten kiintymyssuhteiden korjaaminen theraplay-mallin avulla			
"--tärkee on kuitenkin et se siis just nimenomaan tämmönen läheisyys ja se koskettaminen."	Turvallinen koskettaminen ja hellyydenosoitusten antaminen lapsille	Läheisyyden antaminen		
"-- kyl se syli on se. Syli ja syli ja syli."	Lasten sylissä pitäminen			